

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GOZDARSTVO IN
OBNOVLJIVE GOZDNE VIRE

Dan BURGAR KUŽELIČKI

**VKLJUČEVANJE DELEŽNIKOV V PROCES
IZDELAVE GOZDNOGOSPODARSKIH NAČRTOV
GOZDNOGOSPODARSKIH ENOT NA OBMOČJIH
NATURA 2000**

DIPLOMSKO DELO

Univerzitetni študij

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GOZDARSTVO IN OBNOVLJIVE GOZDNE VIRE

Dan BURGAR KUŽELIČKI

**VKLJUČEVANJE DELEŽNIKOV V PROCES IZDELAVE
GOZDNOGOSPODARSKIH NAČRTOV GOZDNOGOSPODARSKIH
ENOT NA OBMOČJIH NATURA 2000**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**PARTICIPATION OF STAKEHOLDERS IN CREATION OF
MANAGEMENT PLANS FOR MANAGEMENT UNITS ON NATURA
2000 SITES**

GRADUATION THESIS
University studies

Ljubljana, 2011

Diplomsko delo je zaključek univerzitetnega študija gozdarstva. Opravljeno je bilo na Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Komisija za študijska in študentska vprašanja Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire BF je dne 6. 9. 2010 sprejela temo in za mentorja diplomskega dela imenovala doc. dr. Darija Krajčiča, za recenzenta pa prof. dr. Andreja Bončino.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik:

Član:

Član:

Datum zagovora:

Diplomsko delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisani se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddal v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Dan Burgar Kuželički

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Dn
DK	GDK 62+907(043.2)=163.6
KG	participacija/Natura 2000/gozdnogospodarski načrti
KK	
AV	BURGAR KUŽELIČKI, Dan
SA	KRAJČIČ, Darij (mentor)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Večna pot 83
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire
LI	2011
IN	Vključevanje deležnikov v proces izdelave gozdnogospodarskih načrtov gozdnogospodarskih enot na območjih Natura
TD	Diplomsko delo (univerzitetni študij)
OP	X, 62 str., 21 sl., 2 pril., 51 vir.
IJ	SI
JJ	sl/en
AI	

Slovenija je bila z vstopom v EU leta 2004 obvezana določiti posebna varstvena območja in jih vključiti v evropsko omrežje območij Natura 2000. Območja Natura 2000 so se z namenom ohranjanja stanja v naravi vključila v obstoječe gozdnogospodarske načrte, ki so tako pridobili status načrtov, ki so potrebni za ohranjanje in vzpostavitev ugodnega stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov iz Uredbe o območjih Natura 2000. Za uspešno ohranjanje stanja na območjih Natura 2000 pa je potrebno vključevanje deležnikov v proces izdelave gozdnogospodarskih načrtov gozdnogospodarskih enot, saj lahko le na tak način dosežemo, da bodo cilji ohranjanja realni in kasneje tudi realizirani.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN	Dn
DC	FDC 62+907(043.2)=163.6
CX	participation/Natura 2000/management plans
CC	
AU	BURGAR KUŽELIČKI, Dan
AA	KRAJČIČ, Darij (supervisor)
PP	SI-1000 Ljubljana, Večna pot 83
PB	University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Forestry and Renewable Forest Resources
PY	2011
TI	Participation of Stakeholders in Creation of Management Plans for Manage- ment Units on Natura 2000 Sites
DT	Graduation thesis (university study)
NO	X, 62 p., 21 fig., 2 ann., 51 ref.
LA	Sl
AL	sl/en
AB	

After joining the EU in 2004, Slovenia was obliged to designate special protection areas and to incorporate them into the European network Natura 2000. In order to maintain the status of protected areas, Natura 2000 sites were integrated into the existing forest management plans, which thus gained the status of plans that are necessary for the preservation and creation of favourable circumstances for the qualifying species and habitat types in areas of the Natura 2000. To achieve success in the protection of Natura 2000 sites, stakeholders must be involved in the process of creating management plans for forest management units, as this is the only way to ensure the conservation objectives are kept realistic and are later on implemented.

KAZALO

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA.....	III
KEY WORDS DOCUMENTATION	IV
KAZALO.....	V
KAZALO SLIK.....	VII
KAZALO PRILOG	VIII
OKRAJŠAVE IN SIMBOLI	IX
1 Uvod	1
2 Metode dela	3
2.1. Pregled strokovne literature	3
2.2 Anketa.....	3
3 Analiza zakonodaje na področju gozdnogospodarskega načrtovanja za varovana območja	4
3.1 Mednarodna zakonodaja.....	5
3.1.1 Konvencija o biotski raznovrstnosti	5
3.2 Evropska zakonodaja	5
3.2.1 Direktiva Sveta z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic (79/409/EGS)	5
3.2.2 Direktiva Sveta z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (92/43/EGS).....	6
3.2.3 Aarhuška konvencija	8
3.3 Nacionalna zakonodaja.....	9
3.3.1 Zakon o gozdovih (1993 s spremembami)	9
3.3.2 Nacionalni gozdni program (2007).....	10
3.3.3 Zakon o ohranjanju narave (1999 s spremembami).....	11
3.3.4 Zakon o varstvu okolja (2004 s spremembami).....	12
3.3.5 Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja 2005-2012 (2006).....	13
3.3.6 Uredba o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000) (2004).....	13
3.3.7 Operativni program – program upravljanja območij Natura 2000 (2007-2013) (2007)	14
4 Predstavitev postopka izdelave gozdnogospodarskih načrtov in vključevanje območij Natura 2000 v gozdnogospodarske načrte.....	16
4.1 Splošno o gozdnogospodarskih načrtih.....	17
4.2 Postopek izdelave gozdnogospodarskih načrtov	17
4.3 Vključevanje območij Natura 2000 v GGN.....	21
4.3.1 Predlogi za izboljšanje oblikovanja usmeritev za ohranjanje narave pri GGN.....	23
4.4 Postopek vključevanja smernic za NEKATERE večje posege v prostor.....	25
4.4.1 Umeščanja kamnolomov	26
4.4.2 Umeščanja odlagališč radioaktivnih odpadkov	26
5 Participacija	28
5.1 Kaj je participacija?.....	28
5.2 Participativno načrtovanje.....	28
5.2.1 Participacija v načrtovalnem procesu	28
5.2.1.1 Faze načrtovalnega procesa.....	29
5.2.1.2 Dosedanja participacija v načrtovalnem procesu	32
5.2.1.3 Obveščanje javnosti	32
5.2.1.4 Oblike sodelovanja javnosti	33
5.2.2 Posledice participacije	36

5.2.2.1	Pozitivne posledice	36
5.2.2.2	Negativne posledice	37
5.2.2.3	Ovire, izzivi in tveganja pri participaciji.....	38
5.2.3	Spremljanje in vrednotenje participativnega procesa.....	40
5.3	<i>Deležniki</i>	43
5.3.1	Določitev deležnikov	44
5.3.1.1	Metode določanje deležnikov	46
5.3.2	Stopnje vključevanja deležnikov	48
5.3.3	Možna vloga deležnika v načrtovalnem procesu	49
5.4	<i>Participacija in območja Natura 2000</i>	49
5.4.1	Vzpostavitev območij Natura 2000	49
5.4.2	Sedanje stanje	51
5.4.3	Participacija na primeru projekta NATREG za območje Pohorja	52
6	Priporočila za nadaljnje izvajanje in zaključek	54
7	Viri.....	57
ZAHVALA		63
PRILOGE		64

KAZALO SLIK

Slika 1: Splošna struktura politične in pravne ravni ter učinkov pravnih instrumentov v Evropski uniji (povzeto po Mauerhofer, 2010)	4
Slika 2: Območja Natura 2000 (Vir: KOS, 2011b)	16
Slika 3: Pregled let sprejema načrtov GGE, s katerimi se dosegajo varstveni cilji (Vir: Program upravljanja območij Natura 2000).	18
Slika 4: Shema sprejema GGN GGE (Vir: ZGS)	20
Slika 5: Ali bi ločeno načrtovanje za varovana območja prineslo večji pomen načrtov za območja Natura 2000?	21
Slika 6: Ali gozdarska zakonodaja omogoča vključevanje naravovarstvenih zahtev v gozdnogospodarsko načrtovanje?	21
Slika 7: Ali se deležniki zanimajo za ohranjanje varovanih območij (območja Natura 2000) ali v gozdu vidijo bolj ekonomske dobrine (les)?	24
Slika 8: V kateri fazi načrtovalnega procesa je participacija najbolj opazna in kje najmanj?	31
Slika 9: Kateri način vključevanja deležnikov je najbolj pogost pri vašem delu?	36
Slika 10: Ali imajo izdelovalci gozdnogospodarskih načrtov zaradi vključevanja javnosti v proces izdelave težave pri pravočasnem potrjevanju gozdnogospodarskih načrtov?	38
Slika 11: Katere so glavne omejitve pri vključevanju deležnikov v proces participacije? ..	39
Slika 12: Kateri deležniki so bili do sedaj najbolj prisotni pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov?	44
Slika 13: Ali ste pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov že kdaj izvedli analizo deležnikov?	45
Slika 14: Miselni vzorec evidentiranih zainteresiranih javnosti pri pripravi NPVO (Vir: Mežnarič, 2008)	47
Slika 15: Različni nivoji participacije pri načrtovanju in ustanavljanju zaščitene območij (povzeto po Getzner, 2010).	48
Slika 16: Kakšen je odziv deležnikov na povečan pomen varovanih območij?	51
Slika 17: Spol	69
Slika 18: Starostna porazdelitev	70
Slika 19: Položaj na delovnem mestu	70
Slika 20: Stopnja izobrazbe	70
Slika 21: Prejeti odgovori po območnih enotah	71

KAZALO PRILOG

Priloga A: Anketni vprašalnik	64
Priloga B: O Anketi	69

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

ARAO	Agencija za radioaktivne odpadke
CBD	Konvencija o biotski raznovrstnosti
EGS	Evropska gospodarska skupnost
EU	Evropska unija
EUP	Enota urejanja okolja
FFH	Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst
GGE	Gozdnogospodarska enota
GGN	Gozdnogospodarski načrt
GGO	Gozdnogospodarsko območje
IJG	Izrabljeno jedrsko gorivo
KOS	Kazalci okolja v Sloveniji
MCPFE	Ministrska konferenca o varstvu gozdov v Evropi
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
NATREG	Managing Natural Assets and Protected Areas as Sustainable Regional Development Opportunities
NGP	Nacionalni gozdni program
NPVN	Nacionalni program varstva narave
NPVN	Nacionalni program varstva narave
NSRAO	Nizko in srednje radioaktivni odpadki
OZN	Organizacija združenih narodov
RAO	Radioaktivni odpadki
ReNGP	Resolucija o Nacionalnem gozdnem programu
ReNVPO	Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja
SAC	Posebno ohranitveno območje
SCI	Posebno ohranitveno področje
SPA	Posebno varstveno območje
SSKJ	Slovar slovenskega knjižnega jezika

UL L	Uradni list Evropske unije
ZG	Zakon o gozdovih
ZGS	Zavod za gozdove Slovenije
ZON	Zakon o ohranjanju narave
ZRSVN	Zavod Republike Slovenije za varstvo narave
ZVO	Zakon o varstvu okolja

1 UVOD

Slovenija je bila z vstopom v EU leta 2004 obvezana določiti posebna varstvena območja in jih vključiti v evropsko omrežje območij Natura 2000. Od takrat naprej je dolžna tudi vzdrževati in ohranjati ali izboljševati stanje na teh območjih, to pa izvaja z implementacijo območij Natura v obstoječe gozdnogospodarske načrte. Gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot na območjih Natura 2000 so s sprejetjem Operativnega programa upravljanja z območji Natura 2000 za obdobje 2007-2012 in z Zakonom o ohranjanju narave tako pridobili status načrtov, ki so potrebni za ohranjanje in vzpostavitev ugodnega stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov iz Uredbe o območjih Natura 2000. Ker je večina območij Natura 2000 v gozdovih in ker so gozdovi pretežno zasebni, je treba za uspešno izdelavo ciljev in ukrepov in za njihovo kasnejšo realizacijo v sam načrtovalni proces vključiti deležnike. Namen diplomske naloge je raziskati, kakšne so zakonske podlage za ohranjanje narave v Sloveniji in kakšne so možnosti za uspešno izvajanje participativnih postopkov. Da se participacija lahko uspešno izvede, je potrebnih več faktorjev, na primer pravočasne informacije, izobraženi kadri za vodenje, pravilna časovna razporeditev dogodkov, itd. Šele ko imamo dobro teoretično podlago, kako izvesti participativni postopek, lahko to prenesemo v prakso, torej v proces gozdnogospodarskega načrtovanja. Ker pa je le-ta sestavljen iz več faz, je potrebno raziskati pomembnost različnih faz procesa in podati priporočila za vključitev deležnikov v posamezno fazo. Ker participacija v Sloveniji ni čisto nov pojem, se bomo osredotočili tudi na analizo dosedanjega izvajanja participativnih postopkov in na podlagi teh ugotovitev podali priporočila za nadaljnje delo in morebitno izboljšanje.

Pri raziskavi se bomo opirali na naslednje hipoteze.

Hipoteza 1:

Načrte za območja Natura 2000 in gozdnogospodarske načrte je bolje združevati, kakor pa jih izdelovati ločeno.

Hipoteza 2:

S tem, ko so gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot postali orodje ohranjanja

biotske raznovrstnosti, je potrebno širše vključevanje deležnikov, vsaj na predhodno prepoznanih konfliktnih območjih.

Hipoteza 3:

Proces priprave in sprejemanja gozdnogospodarskega načrta temelji na načelih participacije, vendar v veliki meri zgolj na informiranju in v zelo majhnem deležu tudi na posvetovanju.

Hipoteza 4:

Zakonska izhodišča povezana z vključevanjem deležnikov v proces izdelave gozdnogospodarskih načrtov so jasna.

Hipoteza 5:

Vključitev participacije v načrtovalni proces je dobra rešitev za izdelavo takšnih gozdnogospodarskih načrtov, ki bodo v prihodnje veliko pripomogli k ohranjanju habitatnih tipov in vrst v območju Natura 2000.

2 METODE DELA

2.1. PREGLED STROKOVNE LITERATURE

Pregledali in analizirali smo obstoječo strokovno literaturo in pravne predpise, ki zadevajo obravnavano problematiko na področju območij Natura 2000 in participacije deležnikov.

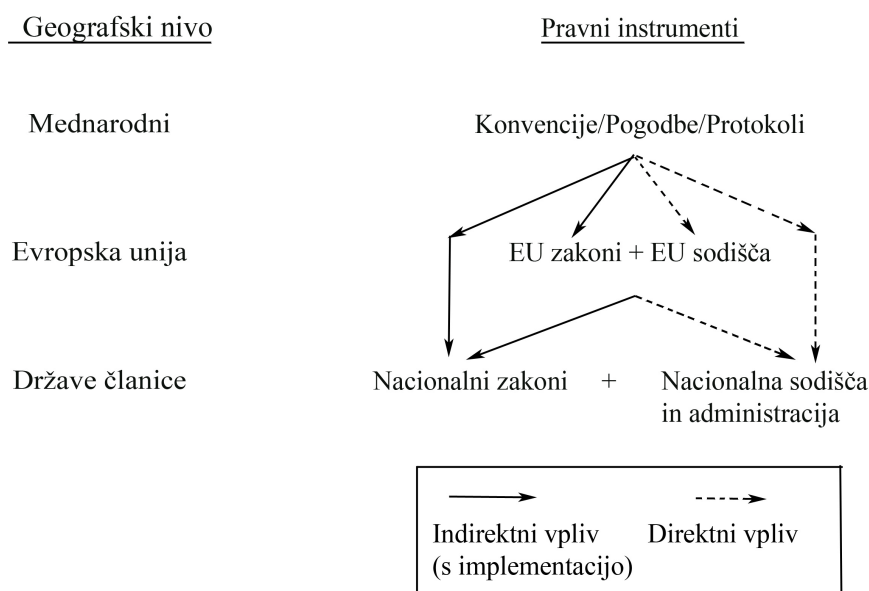
2.2 ANKETA

Pomemben del diplomske naloge, s katerim smo pridobili podatke iz prve roke, je anketni vprašalnik, ki smo ga poslali pripravljavcem gozdnogospodarskih načrtov na območjih Natura 2000 za leta 2008, 2009 in 2010, saj se je leta 2008 začel upoštevati Operativni program. Anketni vprašalnik je sestavljen iz 2 delov, pri čemer je prvi del vezan na vprašanja povezana z vključevanjem javnosti pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov, drugi del pa je povezan z vprašanji s področja varovanih območij Natura 2000. Anketa ima 16 vprašanj kombiniranega tipa, kar pomeni, da so nekateri odgovori že v naprej podani, pri drugih vprašanjih pa je moral anketiranec odgovor napisati sam. Anketni vprašalnik smo posredovali po elektronski pošti. Po podatkih, ki smo jih dobili od g. Dragana Matijašića, je pri izdelavi GGN GGE sodelovalo 42 načrtovalcev. Odgovore smo zbirali prek spletne ankete od 14. 12. 2010 do konca januarja 2011. V mesecu in pol smo dobili 29 odgovorov, kar pomeni, da je na prošnjo po izpolnitvi vprašalnika odgovorilo 70 % načrtovalcev.

Večji del odgovorov iz anketnega vprašalnika smo uporabili že med samo diplomsko nalogo, saj smo s tem bolj podrobno predstavili, kakšen je pogled na tematiko z vidika načrtovalcev GGN GGE. Na ta način podpiramo ali zavračamo različna teoretična izhodišča, ki so se pojavljala v teku raziskave. Anketni vprašalnik je vseboval tudi splošna vprašanja, kot so npr. spol, starost, izobrazba, itd., ki se jih lahko vidi v Prilogi B: O Anketi.

3 ANALIZA ZAKONODAJE NA PODROČJU GOZDNOGOSPODARSKEGA NAČRTOVANJA ZA VAROVANA OBMOČJA

Varstvo narave postaja vedno bolj pomembno, zato se sprejema zakonodaja na različnih ravneh: mednarodni, evropski in nacionalni. Na globalnem nivoju so to predvsem zaveze sprejete v okviru Organizacije združenih narodov (v nadaljevanju OZN), za varstvo narave pa predvsem konvencija o biotski raznovrstnosti (v nadaljevanju CBD). CBD in njena evropska izpeljanka bernska konvencija ter pravni red EU na področju varstva narave. To so pravna dejstva, ki jih je treba v veliki meri upoštevati pri oblikovanju nacionalne gozdne politike (Golob, 2011).

Slika 1: Splošna struktura politične in pravne ravni ter učinkov pravnih instrumentov v Evropski uniji (povzeto po Mauerhofer, 2010)

Polne črte na sliki 1 prikazujejo indirektn vpliv »višjih« pravnih instrumentov na »nižje« instrumente z vplivanjem na prilagoditev zakonodaje. Prekinjene črte kažejo, pod določenimi pogoji, direkten vpliv »višjih« pravnih instrumentov, kakršni so npr. evropske direktive, ki lahko neposredno vplivajo na pravne akte sodišča evropskih skupnosti, nacionalnih sodišč in nacionalnih uprav na nižji ravni. Te strukturne razmere vodijo do velikih pravnih izzivov v povezavi z ohranjanjem biotske raznovrstnosti (Mauerhofer, 2010).

3.1 MEDNARODNA ZAKONODAJA

3.1.1 Konvencija o biotski raznovrstnosti

CBD kot pravno zavezujoč mednarodni sporazum ima za področje gozdne biotske raznovrstnosti sprejet obsežen program dela (Golob, 2011 po Sekretariatu CBD, 2004), ki ga morajo pogodbenice konvencije izvajati in ga vključevati v svoje strateške dokumente (Golob, 2011). Poleg programov za biodiverzitetu v kmetijstvu, v sušnih predelih in vodah kopnega, programov za biodiverzitetu otokov, oceanov in gora, ima tudi tematski program za gozdove. CBD namenja veliko pozornost ekosistemskemu pristopu, trajnostni rabi, družbeno-gospodarskemu okolju in podatkom ter kriterijem, ki so potrebni za spremljavo stopnje ohranjenosti gozdne biotske raznovrstnosti. Program tudi omenja zavarovana območja kot enega od mnogih mehanizmov za doseganje ciljev (Golob, 2007).

3.2 EVROPSKA ZAKONODAJA

CBD je v pravni red EU večinoma prenesena z dvema direktivama, in sicer z Direktivo o ohranjanju prosto živečih ptic in Direktivo o ohranjanju habitatov.

3.2.1 Direktiva Sveta z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic (79/409/EGS)

Direktiva Sveta 79/409/EGS z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic, ki je bila kasneje večkrat spremenjena in dopolnjena, določa posebne ukrepe za ohranjanje biotske raznovrstnosti, med drugim varovanje ptic, katerih habitati so naravno prisotni na ozemlju držav članic Evropske unije. Predvideni ukrepi se nanašajo na dejavnike, ki lahko vplivajo na število ptic, pri tem gre predvsem za neugodne vplive človekovih dejavnosti, zlasti za uničevanje in onesnaževanje habitatov. Direktiva za doseganje ciljev predlaga posebne ukrepe, kot so oblikovanje zavarovanih območij, ustvarjanje biotopov, vzdrževanje in up-

ravljanje habitatov v skladu z ekološkimi zahtevami na zavarovanih območjih in izven njih. Direktivi je priloženih 7 prilog. Pomembnejše priloge so priloge I, II in IV. V prilogi I so našteje vse vrste, ki so predmet posebnih ukrepov za ohranitev njihovih habitatov, da se zagotovi preživetje in razmnoževanje teh vrst na območju razširjenosti. V prilogi II so našteje vse vrste, ki se po vsej Skupnosti zaradi svojega populacijskega nivoja, geografske razporeditve in stopnje razmnoževanja lahko lovijo skladno z nacionalno zakonodajo. Priloga IV pa natančno navaja prepovedana sredstva, naprave in načine, ki se uporabljajo za množičen in neselektiven lov ali pobijanje ptic in ki bi lahko lokalno povzročili izginotje vrste.

Na podlagi Direktive o pticah Uredba o posebnih varstvenih območjih (2004) določa tudi posebna varstvena območja, pomembna za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja vrst ptic (SPA - Special Protection Areas). Po letu 2008 je morala Slovenija dodati še dodatna območja, saj po mnenju Evropske komisije ni dosegla zadostnega števila območij, tako po obsegu kot tudi po številu (KOS, 2011b).

3.2.2 Direktiva Sveta z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (92/43/EGS)

Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst je bila sprejeta z namenom ohranjanja, varstva okolja in izboljšanja okolja vključno z ohranjanjem naravnih habitatov ter živalskih in rastlinskih vrst, saj se stanje naravnih habitatov še naprej slabša in je vse večje število prosto živečih vrst resno ogroženih. Direktiva prispeva k splošnemu cilju trajnostnega razvoja, saj vzdržuje biotsko raznovrstnost z ohranjanjem naravnih habitatov in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst na evropskem ozemlju držav članic, ob upoštevanju družbenih, kulturnih in regionalnih zahtev.

Za doseganje ciljev direktive se vzpostavi usklajeno evropsko ekološko omrežje posebnih ohranitvenih območij, imenovano Natura 2000. To območje omogoča vzdrževanje in obnovo ugodnega stanja ohranjenosti zadevnih naravnih habitatnih tipov in vrst. Vsaka člani-

ca EU določi posebna ohranitvena območja (SCI) in tako prispeva k vzpostavitvi območja Natura 2000. V skladu s 6. členom direktive morajo članice za posebna ohranitvena območja določiti posebne ohranitvene ukrepe, ki po potrebi vključujejo ustrezne načrte upravljanja, pripravljene posebej za določeno območje, ter ustrezne zakonske, upravne ali pogodbene ukrepe, ki ustrezajo ekološkim zahtevam naravnih habitatnih tipov. Države članice morajo storiti vse potrebno, da zagotovijo ohranjanje stanja na posebnih ohranitvenih območjih, preprečijo slabšanje stanja naravnih habitatov in vznemirjanje vrst, v kolikor bi to vplivalo na cilje direktive.

1. odstavek 6. člena določa, da države članice določijo potrebne ohranitvene ukrepe, ki po potrebi vključujejo ustrezne načrte upravljanja, ter ustrezne zakonske, upravne ali pogodbene ukrepe, ki ustrezajo ekološkim zahtevam naravnih habitatnih tipov.

a) Upravljavski načrt

Upravljavski načrti niso obvezni, jih je pa po mnenju Komisije dobro imeti, preden se uporabijo drugi ohranitveni ukrepi, določeni v prvem odstavku 6. člena. Zlasti so upravljavski načrti potrebni kot podlaga za pogodbene ukrepe. Upravljavski načrti so lahko specifično zasnovani za območja Natura 2000, lahko pa so tudi integrirani v druge razvojne načrte (Golob, 2003). Gozdnogospodarski načrti so dober primer integracije.

b) Statutarni, upravni ali pogodbeni ukrepi

Država članica mora za zagotavljanje ugodnega stanja ohranitve v območjih Natura 2000 uporabljati vsaj enega od teh ukrepov, med katerimi načeloma ni nobenega hierarhičnega razmerja. Načeloma je dovolj že sklenitev pogodb z lastniki zemljišč na območju Natura 2000, ki lastnike zavezujejo k določenemu ravnanju, oblasti pa navadno k plačilu ustreznih subvencij. Tak način naj bi bil najobičajnejši za habitatne tipe v kmetijski rabi. Omogočajo ga kmetijsko-okoljski ukrepi uredbe št. 1257/1999, ki sicer vključujejo spodbude tudi za gozdarstvo. Jasno pa je, da je sklenitev pogodb za lastnike zemljišč neobvezna in da torej samo s temi ukrepi ne moremo zagotavljati nekega nujnega ravnanja za ohranitev npr. določene vrste na kmetijskem zemljišču (Golob, 2003).

Prvi odstavek člena 6 ima tudi določene posledice za gozdarstvo in gozdnogospodarsko načrtovanje. Po zakonu o gozdovih so na voljo in so v uporabi vsi ukrepi iz direktive o habitatih. Statutarni ukrep je razglasitev gozda za gozd s posebnim namenom (zaradi izjemno poudarjene biotopske funkcije), administrativni ukrepi so vse odločbe in soglasja, ki jih v upravnem postopku izdaja Zavod za gozdove Slovenije (ZGS), pogodbeni ukrepi so vsi, ki so vezani na sofinanciranje ali financiranje gojitvenih ali varstvenih del oziroma ukrepov za krepitev funkcij gozdov, načrti za gospodarjenje z gozdovi pa so primer priporočljivih upravljavskih načrtov (Golob, 2003).

Pomemben je tudi 2. odstavek 6. člena, ki določa: »Države članice morajo v posebnih območjih ohranjanja preprečiti poslabšanje naravnih habitatov in habitatov vrst ter preprečiti motnje vrstam, za katere so bila območja razglašena, in sicer v tolikšni meri, da niso pomembno ogroženi cilji direktive.«

V tem odstavku je poudarjeno zlasti načelo preprečevanja. Gre za obveznost držav članic, da ustrezno ukrepajo, še preden bi lahko prišlo do poslabšanja ali motenj v območjih, za katera so bili oddani izpolnjeni obrazci. Posebej pomembno se je zavedati, da je treba določila drugega odstavka na območjih gozdov, ki jih je Slovenija predlagala za Naturo 2000, izvajati že od 1. 5. 2004 naprej (Golob, 2003).

Vsaka članica je zavezana, da vsakih šest let izdela poročilo o izvajanju ukrepov, sprejetih po tej direktivi. Poročilo mora vsebovati informacije o ohranitvenih ukrepih in vrednotenju vplivov teh ukrepov na stanje ohranjenosti. Poročilo je potrebno poslati Komisiji in je kasneje dostopno javnosti.

3.2.3 Aarhuška konvencija

Aarhuška konvencija prispeva k sodelovanju javnosti v odločanju pri okoljskih zadevah in tako pripomore k varstvu pravic vsake osebe, da živi v okolju, ki je primerno za njeno zdravje in blaginjo. Konvencija spodbuja izobraževanje javnosti o okolju, udeležbi pri odločevalskih procesih in tudi ustrezno spodbudo združenjem in organizacijam, ki zagovarja-

jo varstvo okolja. Pogodbenica mora javnosti zagotoviti potrebne informacije, s čimer zagotovi pregledno in pravično participacijo javnosti pri pripravi načrtov in programov v zvezi z okoljem. S tem javnost sodeluje pri pripravi politik, ki se nanašajo na okolje. Sodelovanje javnosti pri sprejemanju odločitev o dovoljenjih za konkretne posege v okolje se ureja preko ZVO (Marega, 2010).

3.3 NACIONALNA ZAKONODAJA

3.3.1 Zakon o gozdovih (1993 s spremembami)

Zakon o gozdovih ureja varstvo, gojenje, izkoriščanje in rabo gozdov ter razpolaganje z gozdovi kot naravnim bogastvom s ciljem, da se zagotovi trajnostno sonaravno ter večnamensko gospodarjenje v skladu z načeli varstva okolja in naravnih vrednot, trajno in optimalno delovanje gozdov kot ekosistema in uresničevanje njihovih funkcij. Zakon v določenem delu ureja izdelavo gozdnogospodarskih načrtov. Pri izdelavi načrtov so obvezna okoljska izhodišča po predpisih, ki urejajo varstvo okolja. V načrtu se določi tudi potrebne ukrepe za ohranitev ugodnega stanja posebnih varstvenih območij, določenih po predpisih, ki urejajo ohranjanje narave. Območja se določijo glede na pomembnost za ohranitev prosto živečih živali.

Zakon v 3. poglavju govori o postopku priprave in sprejemanju gozdnogospodarskih načrtov. V 1. odstavku 14. člena je opisan začetek postopka priprave gozdnogospodarskega načrta, ki določa, da je potrebno ob začetku priprave obvezno obvestiti lastnike in zainteresirano javnost, ki ima tako možnost sodelovanja pri pripravi osnutka in lahko daje svoje pobude. To je osnova za vključevanje deležnikov pri izdelavi GGN. Drugi odstavek 14. člena govori, da je potrebno osnutek gozdnogospodarskega načrta predstaviti na javni razgrnitvi, ki mora trajati 14 dni. V temu času se opravi javna obravnava, o kateri so obveščeni vsi deležniki, ki lahko podajo svoja mnenja in pripombe. Te mora zavod po opravljeni javni obravnavi obravnavati in do njih zavzeti stališče. Na podlagi tega pa potem Zavod pripravi predlog načrta.

3.3.2 Nacionalni gozdni program (2007)

Nacionalni gozdni program (NGP) je nastal zaradi usklajevanja z nacionalnimi politikami in mednarodnimi zavezami, z njim so želeli prispevati pomemben segment k strategiji trajnostnega razvoja v državi, saj pričakovanja celotne družbe in lastnikov naraščajo, s tem pa nastajajo težave pri usklajevanju mnogonamenske rabe. Najpomembnejši mednarodni razlog je bila resolucija št. 1 ministrske konference o varstvu gozdov v Evropi (v nadaljevanju MCPFE), ki je leta 2003 potekala na Dunaju. Po tej resoluciji je nacionalni gozdni program opredeljen kot širok proces odločanja vseh zainteresiranih partnerjev na področju gozdarskih politik in strateških dokumentov, ki obravnavajo gozdove. Njegova glavna načela so usmerjena v ohranitev gozda ter zagotavljanje večnamenske vloge, ki vključuje okoljski, socialni in gospodarski vidik. Na podlagi današnjega stanja postavlja cilje in tako določa dolgoročno vizijo gospodarjenja.

NGP določa cilje, usmeritve in indikatorje, s katerimi preverjamo, ali je bil določen cilj dosežen. Z vidika območij Natura 2000 je pomembna usmeritev 4, cilja 1, točke 6.3.1.1 Pomen gozdov za biotsko raznovrstnost. Usmeritev 4 pravi: »S primerni usmeritvami v okviru načrtov za gospodarjenje z gozdovi oziroma primernim gospodarjenjem ohranjati ugodno ohranitveno stanje redkih in ranljivih habitatnih tipov gozdov, vključno s habitatnimi tipi in vrstami na območjih Natura 2000, pri tem pa zlasti ohranjati: a) raznolikost gozdne strukture v različnih starostnih fazah, b) ustrezno količino nežive gozdne mase (odmrlo drevje), c) značilno sestavo biocenoze, brez tujerodnih vrst in gensko spremenjenih organizmov, č) površino 11 evropsko pomembnih gozdnih habitatnih tipov.« (ReNGP, 2007). S tem se zavezujemo, da bomo načrte za varovana območja Natura 2000 izdelovali v okviru načrtov za gospodarjenje z gozdovi. Za uspešnost te usmeritve pa bomo lahko uporabili naslednje indikatorje: število vrst v območjih Natura 2000 v ugodnem stanju, površina evropsko pomembnih habitatnih tipov v ugodnem stanju.

Za uspešno zagotavljanje trajnostnega razvoja naših gozdov je posebno pomembno poglavje 13: ozaveščanje javnosti in participacija pri odločanju. V tem poglavju je postavljen cilj, da se o pomenu gozdov, gozdarstva, lovstva, lesa in drugih dobrin gozda ozavešča javnost, ki bo tako bolj pripravljena na sodelovanje pri odločanju o delu z gozdom. V usmeritvi 2

lahko tudi preberemo, da je eden od načinov doseganja cilja tudi aktivno vključevanje javnosti v procese oblikovanja gozdne politike z vključenostjo v gozdnogospodarsko načrtovanje, gozdnogojitveno načrtovanje in oblikovanje zakonodaje.

3.3.3 Zakon o ohranjanju narave (1999 s spremembami)

Zakon o ohranjanju narave (v nadaljevanju ZON) določa ukrepe za ohranjanje biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevati k ohranjanju narave.

V 33. členu ZON omenja posebna varstvena območja, ki so ekološka območja, in so na ozemlju EU pomembna za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja. Posebna varstvena območja tvorijo ekološko omrežje, imenovano Natura 2000. Za doseganje ugodnega stanja ptic in drugih živalskih ter rastlinskih vrst, habitatov in habitatnih tipov, je potrebno razvijati tiste značilnosti krajine, ki najbolj prispevajo k doseganju tega stanja. Vlada, ki določi, po predhodnem mnenju samoupravnih lokalnih skupnosti, posebna varstvena območja države, določi tudi varstvene cilje na teh območjih ter predpiše varstvene usmeritve za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja posebnih ohranitvenih območij. Ohranjanje posebnih varstvenih območij se zagotavlja tudi z ukrepi po drugih predpisih, ki lahko prispevajo k njihovi ohranitvi, kamor se uvrščajo tudi načrti trajnostnega gospodarjenja oziroma upravljanja naravnih dobrin. Zaradi vzpostavitve posebnih varstvenih območij pa je potrebno ugotoviti tudi posledice na socialne in gospodarske razmere.

33.a člen predvideva, da je za vse posege v naravo na posebnih varstvenih območjih, ki bi lahko vplivali na ohranitev ugodnega stanja ali vplivali na poslabšanje stanja, potrebno izvesti presojo sprejemljivosti planov in presojo sprejemljivosti posegov v naravo. Za posebna varstvena območja je potrebno tudi voditi evidenco, ki je predvsem pomembna za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Podatki so dostopni javnosti, razen tistih, ki bi lahko vplivali na ohranjanje biotske raznovrstnosti.

97. člen zahteva, da se za pripravo prostorskih aktov pridobi naravovarstvene smernice. Naravovarstvene smernice so strokovno gradivo, s katerim se za območje, ki ima na pod-

lagi predpisov s področja ohranjanja narave poseben status, opredelijo usmeritve, izhodišča in pogoji za varstvo naravnih vrednot in zavarovanih območij ter ohranjanje biotske raznovrstnosti.

101. člen določa, da je potrebno izvesti presojo planov za vsak plan ali spremembo plana, ki ga na podlagi zakona sprejme pristojni državni organ ali pristojni organ samoupravne lokalne skupnosti. Presoje sprejemljivosti ni potrebno izvesti le za tiste plane, ki so neposredno povezani ali potrebni za varstvo teh območij, to so načrti trajnostnega gospodarjenja oziroma upravljanja naravnih dobrin.

3.3.4 Zakon o varstvu okolja (2004 s spremembami)

Zakon o varstvu okolja (v nadaljevanju ZVO) določa temeljna načela varstva okolja, ukrepe varstva okolja, spremljanje stanja okolja in informacije o okolju, finančne in ekonomske instrumente varstva okolja, ter druga z varstvom okolja povezana vprašanja. Glavni namen zakona je preprečevanje in zmanjšanje obremenjevanja okolja in s tem omogočanje dolgoročnih pogojev za človekovo zdravje, počutje in kakovost njegovega življenja ter istočasno tudi ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Zakon temelji na temeljnih načelih, eno od teh je načelo javnosti, ki ga podrobneje obravnava 13. člen. V njem omenja, da so vsi okoljski podatki javni in da ima vsakdo pravico dostopa do okoljskih podatkov v skladu z zakonom. Poudarjena je tudi pravica sodelovanja javnosti v postopkih sprejemanja predpisov, strategij, programov, planov in načrtov, ki se nanašajo na varstvo okolja.

ZVO tudi določa, da Državni zbor Republike Slovenije na predlog vlade sprejme nacionalni program varstva okolja, ki vsebuje dolgoročne cilje, usmeritve in naloge na področju varstva okolja. Nacionalni program varstva okolja vsebuje tudi nacionalni program varstva narave po predpisih o ohranjanju narave.

3.3.5 Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja 2005-2012 (2006)

Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja (ReNVPO), ki ima veljavnost 7 let od njenega sprejetja, določa ključne okoljske cilje in prednostne naloge ter ukrepe za njihovo doseganje. Usmerjena je v zagotavljanje trajnostnega razvoja, kar na okoljskem področju pomeni organizacijo gospodarstva, infrastrukture, poselitve in načina življenja v okviru nosilne sposobnosti okolja in naravnih virov.

Resolucija v poglavju o dvigu okoljske ozaveščenosti in dialogu z vsemi zainteresiranimi omenja javnost kot pomemben dejavnik, saj po eni strani prispeva k dvigu družbene občutljivosti za okoljske spremembe, po drugi pa spodbuja k participaciji v postopkih odločanja. Tako je javnosti dovoljen dostop do okoljskih podatkov, udeležba v postopkih odločanja, povezanih s posegi v okolje, in dostop do sodne pravice.

Po 94. členu ZON pa NPVN (Nacionalni program varstva narave) zajema ohranjanje biotske raznovrstnosti in varstvo naravnih vrednot in z njim opredeli obseg javnega interesa pri ohranjanju biotske raznovrstnosti in varstvu naravnih vrednot za najmanj deset let.

Resolucija tako prepozna območja Natura 2000 kot posebna varstvena območja za ohranjanje narave in biotske raznovrstnosti. Za doseganje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov na območjih Natura 2000 pa ZON predvideva operativni program, ki ga je potrebno podrobneje razčleniti, in ga mora sprejeti vlada.

3.3.6 Uredba o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000) (2004)

Podlaga za to uredbo je del Direktive Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (1992: 7) s spremembami in del direktive Sveta 79/409/EGS z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic (1979: 1) s spremembami. Uredba določa posebna varstvena območja in varstvene cilje na teh območjih ter varstvene usmeritve za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja.

Območja Natura se opredeli na podlagi posebnih strokovnih meril, ki so navedena v prilogi 1 uredbe o posebnih varstvenih območjih. Vsako območje je določeno z naslednjimi podatki: identifikacijska številka, ime območja Natura, rastlinske vrste, živalske vrste ali habitatni tipi, zaradi katerih je območje opredeljeno kot območje Natura, pri čemer so posebej označene prednostne vrste in prednostni habitatni tipi.

Uredba določa varstvene cilje in pravila ravnanja za doseganje varstvenih ciljev. Pri območjih Natura je pomembno to, da je potrebno izvesti presojo sprejemljivosti planov, programov, načrtov, prostorskih ali drugih aktov oziroma presojo sprejemljivosti posegov v naravo. To se predvsem pozna pri pripravi upravljavskih načrtov za gospodarjenje z gozdovi. Tako se zaradi uresničevanja varstvenih ciljev na območjih Natura izvaja prilagojena raba naravnih dobrin in upravljanja voda ter ukrepi varstva, ki se določijo v programu upravljanja območij Natura.

3.3.7 Operativni program – program upravljanja območij Natura 2000 (2007-2013) (2007)

Operativni program – program upravljanja območij Natura 2000 (2007-2013) je pomemben prispevek k bolj ciljno usmerjenemu in učinkovitemu ohranjanju. Sprejeti operativni program podrobneje opredeljuje varstvene cilje in ukrepe na območjih Natura. S tem številnim deležnikom na teh območjih daje eno ključnih informacij za njihovo delo in prispeva h kvaliteti odločanja. Operativni program tudi izpostavlja nekatere nove priložnosti za lokalni oz. regionalni razvoj zlasti na področju kmetovanja, turizma, rekreacije in sorodnih dejavnosti (Bibič, 2007: 7).

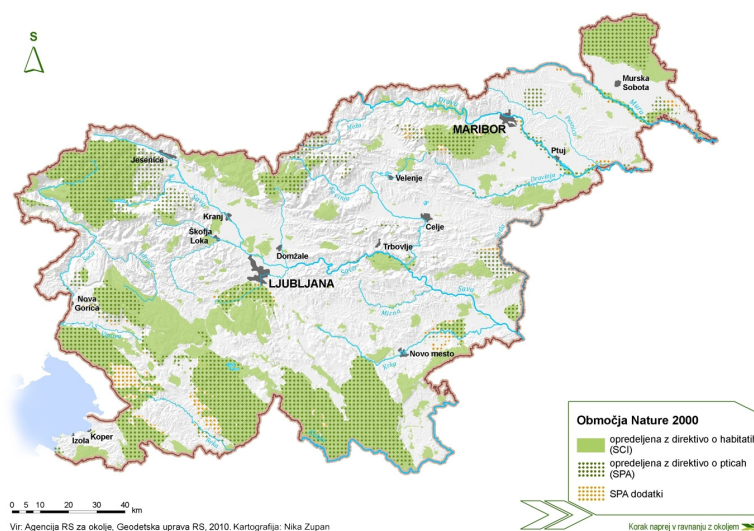
Z operativnim programom se podrobneje opredeljujejo varstveni cilji in ukrepi na območjih Natura, pristojni sektorji in odgovorni nosilci za izvajanje varstvenih ukrepov. S tem se želi tudi omogočiti horizontalne povezave s strateškimi načrti in razvojnimi programi (Bibič, 2007: 16). Bistveni sestavni deli operativnega programa, kamor sodijo območja Natura, so podrobni varstveni cilji in varstveni ukrepi, ki so določeni v prilogi 4.2 tega programa. Način uporabe prilog pa je naveden v besedilnem delu tega programa (Bibič, 2007:

24). Operativni program določa tudi kazalce, ki se morajo redno spremljati, zato da se ugotavlja učinkovitost ukrepov glede doseganja ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (Bibič, 2007: 25).

4 PREDSTAVITEV POSTOPKA IZDELAVE GOZDNOGOSPODARSKIH NAČRTOV IN VKLJUČEVANJE OBMOČIJ NATURA 2000 V GOZDNOGOSPODARSKE NAČRTE

Slovenija ima velik delež varovanih območij narave. Varovana območja narave, ki vključujejo zavarovana območja narave, območja Natura 2000 in območja, ki izpolnjujejo pogoje za območja Natura 2000, so v letu 2008 predstavljala 39,8 % ozemlja Slovenije. Za vse posege na teh območjih je potrebno pridobiti naravovarstvene pogoje in/ali naravovarsveno soglasje (KOS, 2011a). Približno 70 % slovenskega omrežja Natura 2000 pokrivajo gozdovi, kar kaže na njihovo splošno dobro ohranjenost (KOS, 2011b). Zdajšnje raziskave pa kažejo na to, da je na evropski ravni od gozdnih habitatov, ki so vključeni v omrežje Natura 2000, kar 35 % le-teh v »neugodno slabem« ohranitvenem stanju, 28 % v »neugodno nezadostnem« stanju in okoli 20 % v »ugodnem« ohranitvenem stanju (Dossche in sod., 2010: 11).

Slovenija je med državami Evropske unije v samem vrhu glede na delež omrežij območij Natura 2000 (Skoberne, 2011). Zato je treba pripisati velik pomen izdelavi gozdnogospodarskih načrtov za upravljanje z gozdovi.

Slika 2: Območja Natura 2000 (Vir: KOS, 2011b)

4.1 SPLOŠNO O GOZDNOGOSPODARSKIH NAČRTIH

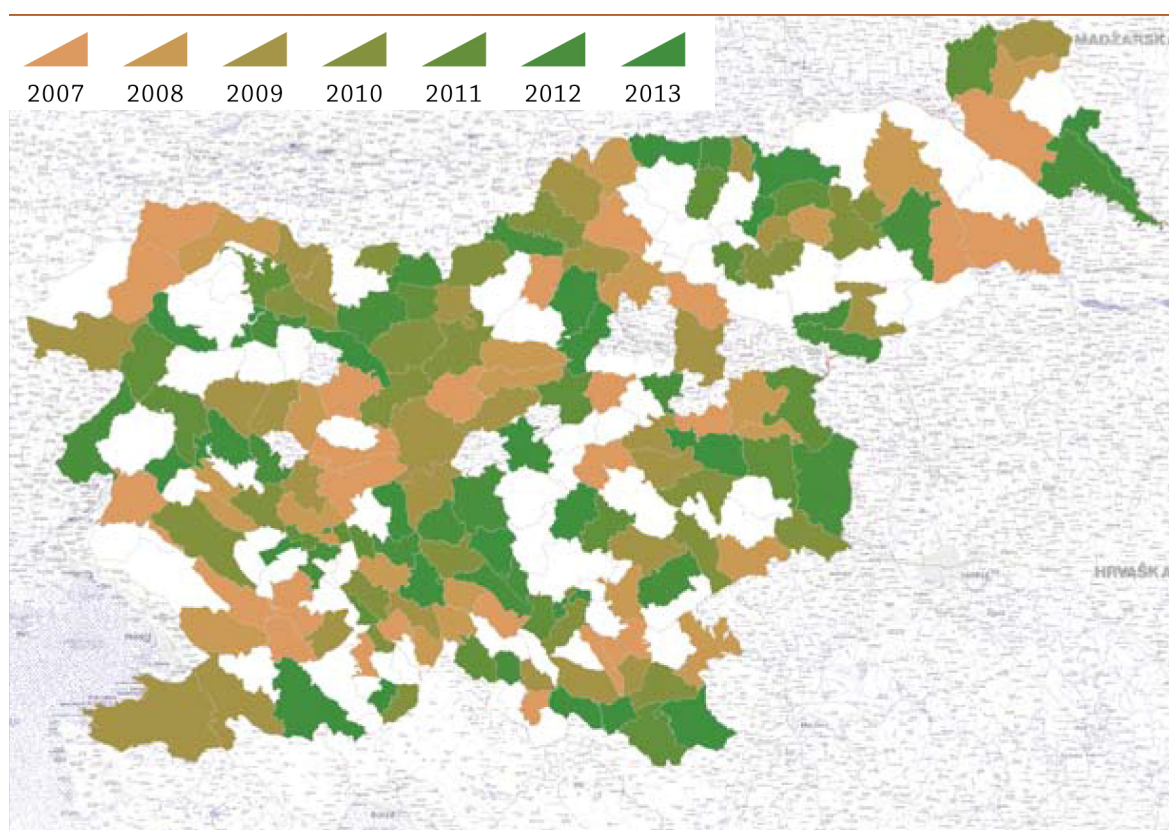
Za izdelavo gozdnogospodarskih načrtov, gozdnogojitvenih načrtov, lovsko upravljavskih načrtov ter drugih strokovnih podlag za gospodarjenje z divjadjo je s 56. členom Zakona o gozdovih (1993) zadolžen Zavod za gozdove Slovenije (v nadaljevanju ZGS). ZGS je na državnem nivoju organiziran s sedežem na centralni enoti v Ljubljani, na regionalni ravni v 14-ih območnih enotah, na lokalnem nivoju v 93-ih krajevnih enotah in 407-ih gozdnih revirjih (ZGS, 2011).

4.2 POSTOPEK IZDELAVE GOZDNOGOSPODARSKIH NAČRTOV

V letu pred začetkom ureditvenega obdobja se pridobijo vsa obvezna izhodišča – gradiva potrebna za izdelavo osnutka gozdnogospodarskega načrta, zlasti naravovarstvene smernice, kulturnovarstvene smernice in okoljska izhodišča (MKGP, 2011a). Ureditveno obdobje je predvideno obdobje veljavnosti oziroma uporabe gozdnogospodarskega načrta. V Sloveniji se uporablja desetletno obdobje. Ureditveno obdobje za GGN GGO v Sloveniji se določi vselej od prvega do zadnjega leta v desetletju. Ureditvena obdobja za GGN GGE so določena z veljavnimi gozdnogospodarskimi načrti gozdnogospodarskih območij. Vodilo pri določitvi začetka teh ureditvenih obdobj je čimbolj enakomerna porazdelitev del, zlasti terenskih, potrebnih za izdelavo načrta. Tako se vsako leto izdela 1/10 vseh gozdnogospodarskih načrtov gozdnogospodarskih enot oziroma zbere podatke o gozdovih na 1/10 celotne površine gozdov v Sloveniji (MKGP, 2011b) (Slika 3.)

Zaporedje postopkov izdelave osnutka načrta je naslednje:

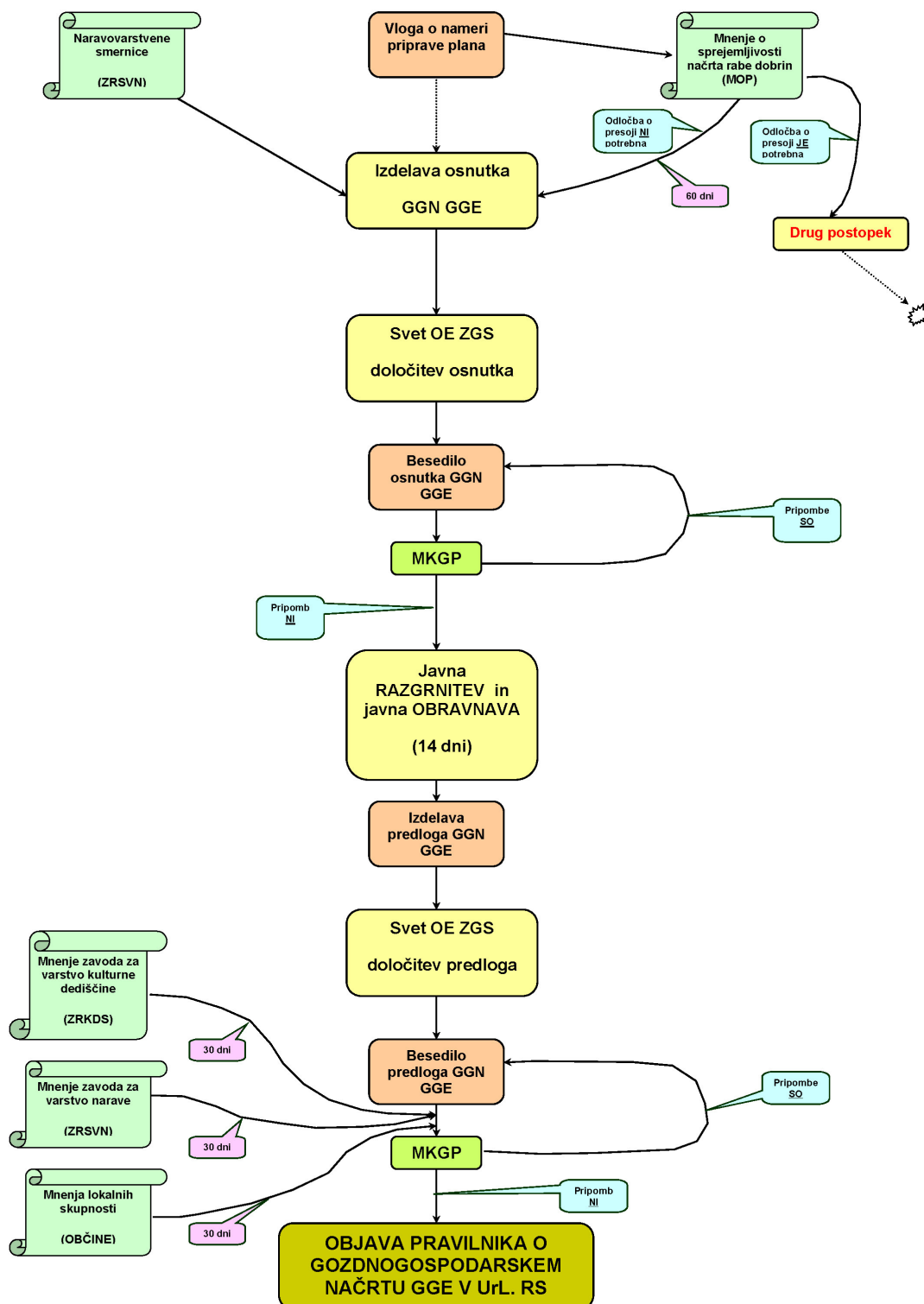
- zbiranje podatkov o stanju in razvoju gozdov (terensko in kabinetno delo),
- analiza podatkov o stanju gozdov in preteklega gospodarjenja z njimi,
- vzročne in razvojne analize,
- določitev funkcij gozdov in njihovo ovrednotenje,
- določitev intenzivnosti in ciljev gospodarjenja z gozdom,
- določitev usmeritev za doseganje ciljev,
- določitev ukrepov in načinov za njihovo izvedbo.

Slika 3: Pregled let sprejema načrtov GGE, s katerimi se dosegajo varstveni cilji (Vir: Program upravljanja območij Natura 2000).

Osnutek gozdnogospodarskega načrta gozdnogospodarske enote določi Svet območne enote ZGS. Minister, pristojen za gozdarstvo, odredi javno razgrnitev gozdnogospodarskega načrta. Sklep ministra se objavi na spletnih straneh ministrstva. Javna razgrnitev traja 14 dni. V tem času se opravi tudi javna obravnava. O kraju in času javne obravnave so lastniki gozdov in zainteresirana javnost obveščeni z objavo na spletnih straneh ministrstva, na krajevno običajen način, z osebnimi pisnimi vabili, objavami v lokalnem časopisju itd. Po opravljeni javni razgrnitvi in javni obravnavi svet območne enote ZGS obravnava pripombe in predloge ter zavzame do njih stališče. Na tej podlagi ZGS pripravi predlog gozdnogospodarskega načrta. Predlog gozdnogospodarskega načrta gozdnogospodarske enote določi svet območne enote ZGS. ZGS mora k predlogu gozdnogospodarskega načrta gozdnogospodarske enote pridobiti mnenje zavodov, pristojnih za varstvo narave oziroma kulturne dediščine, in mnenja lokalnih skupnosti, na območju katerih leži gozdnogospodarska enota. Mnenje se mora izdati v enem mesecu po predložitvi gozdnogospodarskega načrta.

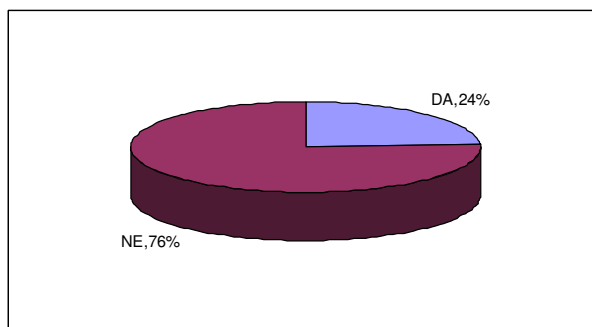
Če mnenje ni dano ali odrečeno v roku, se šteje, da je dano. ZGS predloži predlog gozdno-gospodarskega načrta skupaj s predpisanimi mnenji ministrstvu, pristojnemu za gozdarstvo. Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarske enote sprejme minister, pristojen za gozdarstvo. Pravilnik o sprejemu ministrstvo objavi v Uradnem listu RS (MKGP, 2011a).

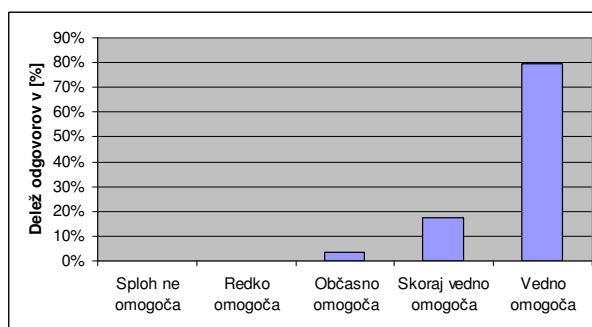
Slika 4: Shema sprejema GGN GGE (Vir: ZGS)

4.3 VKLJUČEVANJE OBMOČIJ NATURA 2000 V GGN

Vključevanje naravovarstvenih smernic v GGN je določeno v pravilniku o gozdnogospodarskem načrtovanju. V Sloveniji smo ukrepe za doseganje varstvenih ciljev vključili kar v že obstoječe gozdnogospodarske načrte, ki so s tem postali neposredno potrebni za varstvo območij Natura 2000 (Kogovšek in sod., 2011). S tem smo rešili problem usklajevanja posebnih upravljavskih načrtov za območja Natura z gozdnogospodarskimi načrti, kar na koncu pripelje tudi do večje realizacije varstvenih ukrepov. Tudi načrtovalci gozdnogospodarskih načrtov se v kar 76 % strinjajo, da ločeno načrtovanje za varovana območja ne bi pripomoglo k večjemu pomenu načrtov za območja Natura 2000 (Slika 5). So pa hkrati tudi zelo enotni glede gozdarske zakonodaje, za katero v večini pravijo, da omogoča vključevanje naravovarstvenih zahtev v gozdnogospodarske načrte (Slika 6).

Slika 5: Ali bi ločeno načrtovanje za varovana območja prineslo večji pomen načrtov za območja Natura 2000?

Slika 6: Ali gozdarska zakonodaja omogoča vključevanje naravovarstvenih zahtev v gozdnogospodarsko načrtovanje?

Naravovarstvene smernice so natančno opisane v Zakonu o ohranjanju narave (ZON 1999), kjer piše, da je potrebno v postopku priprave prostorskih aktov pridobiti naravovarstvene smernice. Naravovarstvene smernice izdelata organizacija, pristojna za ohranjanje narave, v Sloveniji je to Zavod RS za ohranjanje narave (ZRSVN). Smernice je potrebno izdelati v roku 30 dni, če je izdelava zelo zahtevna, pa v roku 60 dni.

Naravovarstvene smernice so strokovno gradivo, s katerim se za območje, ki ima na podlagi predpisov s področja ohranjanja narave poseben status, opredelijo usmeritve, izhodišča in pogoji za varstvo naravnih vrednot in zavarovanih območij ter ohranjanje biotske raznovrstnosti. V naravovarstvenih smernicah se k načrtom rabe naravnih dobrin navedejo tudi usmeritve, izhodišča oziroma pogoji za trajnostno rabo sestavin biotske raznovrstnosti (ZON 1999: člen 97). Glede na akt, za katerega so pripravljene, imajo naravovarstvene smernice različno stopnjo konkretnosti – za strateške akte so bolj splošne in vsebujejo izhodišča in usmeritve, za izvedbene akte pa vsebujejo konkretne usmeritve in tudi pogoje (Klemenčič in sod., 2010).

Usmeritve za ohranjanje ali vzpostavitev ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov so nastale v skrbi za ugodno stanje Natura vrst in habitatnih tipov. Usmeritve se lahko spremenijo zaradi sprememb v naravi, ki jih povzročijo naravni procesi, varstveni ukrepi in druge aktivnosti za ohranjanje ali izboljšanje stanja, dovoljeni posegi, druga ravnanja v prostoru ter zaradi dodatnih strokovnih utemeljitev. Posamezna usmeritev se nanaša na ohranjanje ali vzpostavitev ugodnega stanja za konkretne kvalifikacijske vrste ali habitatne tipe. Za vsako območje Natura 2000 oz. njegovo notranjo cono je treba torej upoštevati samo ustrezne usmeritve (Vrček, 2007: 37).

Velikokrat imamo območja, na katerih se prekrivajo kompleksna območja z veliko gozdnimi vrstami. Zaradi lažjega in preglednejšega postopka izdelave načrtov rabe naravnih dobrin, ki so potrebni za zagotavljanje ugodnega ohranitvenega stanja vrst in habitatnih tipov v območjih Natura, bo na podlagi podrobnejših in konkretnih varstvenih usmeritev potrebno izdelati upravljalvske cone. V prvem koraku bo potrebno izdelati upravljalvske cone za celotno območje Natura 2000, ki se bodo nato s prilagoditvami (lokalne posebnosti) preslikale na območje sektorskega načrta. Poleg izdelave upravljalvskih con bo potrebno

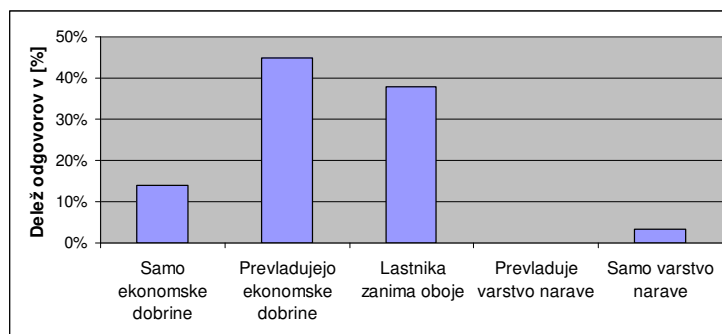
še izboljšati partnersko sodelovanje med ZRSVN in Zavodom za gozdove Slovenije, in to predvsem pri izdelavi GGN GGE (Danev, 2008).

S sodelovanjem v procesu nastajanja GGN se vsebine ZGS in ZRSVN dopolnjujejo. Rezultat je prilagojen načrt, ki temelji na spremljanju stanja gozdov in spremljanju stanja kvalifikacijskih vrst in gozdnih habitatnih tipov. Prilagojen GGN tako usklajuje in rešuje konflikte med proizvodno funkcijo in funkcijo ohranjanja biotske raznovrstnosti ter načrtuje temu prilagojene ukrepe. To omogoča učinkovito mnogonamensko gospodarjenje z gozdovi (Kogovšek in sod., 2011). Rozman in Harmel (2011) sta na podlagi primera iz GGO Ljubljana prikazala vpliv implementacije območij Natura 2000 za GGN. Ugotavljata, da primerjava sedanjih usmeritev pokaže, da so naravovarstvene smernice, ki so podlaga za izdelavo GGN GGE, večinoma že podane kot usmeritve v GGN GGO, ki je podlaga za izdelavo omenjenega načrta GGE, in sicer ne glede na dejstvo, da je bil načrt sprejet pred uveljavitvijo območij Natura 2000 v Sloveniji.

4.3.1 Predlogi za izboljšanje oblikovanja usmeritev za ohranjanje narave pri GGN

Z oblikovanjem delov omrežja Natura 2000 ni nujno omejevati aktivnosti na območju, ki je vključeno v omrežje Natura 2000, saj so aktivnosti v območju še vedno dovoljene vse do takrat, ko je za zaščito določene vrste treba vzpostaviti sezonske omejitve. Vendar so vse aktivnosti, ki lahko vplivajo na status območja, namenjenega za ohranitev pomembnega naravnega habitata ali habitata specifične vrste, prepovedane (Parviainen in sod., 2003). Tako lahko v določenih primerih pride do omejevanja gospodarjenja z gozdovi. Tedaj je treba presoditi, kateri ukrepi so nujni za ohranjanje ugodnega stanja in habitatnih tipov in kaj to pomeni za ekonomiko gospodarjenja z gozdovi. Če se izkaže, da so restriktivni ukrepi nujno potrebni, potem se poleg usmeritev predlagajo tudi predvidene zakonske rešitve za nadomeščanje izgube dohodka zaradi omejenega gospodarjenja. Vendar program razvoja podeželja v Sloveniji ne predvideva nobenih nadomestil lastnikom gozdov, ki gospodarijo na način, ki prispeva k ohranjanju kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov. To bi bilo treba v prihodnosti spremeniti, saj bi s tem lahko motivirali lastnike gozdov, da predvidene ukrepe tudi izvajajo (Rozman in sod., 2011). Da je to res potrebno, kažejo tudi re-

zultati izvedene ankete, ki nakazujejo na to, da so lastniki bolj zainteresirani za ekonomske dobrine kot za ohranjanje narave (Slika 7).

Slika 7: Ali se deležniki zanimajo za ohranjanje varovanih območij (območja Natura 2000) ali v gozdu vidijo bolj ekonomske dobrine (les)?

Drugi predlog, ki ga podajata Rozman in Harmel (2011) je, da čeprav sta ZGS in ZRSVN že vzpostavila sodelovanje pri pripravi GGN, je še vedno veliko možnosti za izboljšanje. Potrebno je določiti konkretne usmeritve in ukrepe za zagotavljanje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov. ZGS in ZRSVN skupaj pripravljata usmeritve za optimalno zagotavljanje ugodnega stanja, vendar se lahko zaplete v primerih, ko problematika ni preprosta, saj takrat nimamo pri roki pravih odgovorov. Smernice lahko postanejo splošne, zato je vprašljivo, ali bomo z njimi dosegali cilje. V takih primerih bi bilo dobro, če bi sodelovali z raziskovalnimi organizacijami, ki bi lahko podale primerne usmeritve na podlagi ekspertne ocene.

Pri izdelavi GGN GGE bo zaradi vedno bolj raznovrstnih in občasno tudi nasprotujočih in konfliktnih zahtev javnosti do gozda vse bolj pomembno postajalo aktivno vključevanje javnosti v sam proces načrtovanja, saj lahko s participativnimi postopki v načrtovanju prispevamo k ustreznemu reševanju različnih, nasprotujočih si zahtev (Bončina in sod., 2004).

4.4 POSTOPEK VKLJUČEVANJA SMERNIC ZA NEKATERE VEČJE POSEGE V PROSTOR

4.4.1 Pravna podlaga

Po zakonu o prostorskem načrtovanju (2007) je nosilec urejanja prostora na področju gozdarstva, lovstva in ribištva Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in to direktorat za gozdarstvo, lovstvo in ribištvo. Organizacija, ki za nosilce pripravlja smernice in mnenja, pa je ZGS z območnimi enotami (MOP, 2011). ZGS poda smernice na osnutek prostorskega načrta, v zaključni fazi pa mnenje.

Na osnovi celovite analize prostora, njegovih vrednot, značilnosti, prepoznavnosti in načrtovanih prostorskih ureditev se v prostorskem načrtu občine oblikujejo enote urejanja prostora, ki pokrivajo celotno območje občine. Enota urejanja prostora (v nadaljevanju EUP) je območje z enotnimi značilnostmi prostora, na katerem se določi namenska raba in dopustna izraba prostora ter omejitve, povezane z varstvom okolja, ohranjanjem narave in varstvom kulturne dediščine ter za posamezne vrste posegov v prostor določijo enotni prostorski izvedbeni pogoji oziroma usmeritve ter pogoji in omejitve za izdelavo občinskega podrobnega prostorskega načrta, če je ta predviden.

Matijašić (2009) omenja naslednje smernice po EUP:

- Smernica št. 1 – gradbeni objekti,
- Smernica št. 2 – smučišča,
- Smernica št. 3 – izkoriščanje mineralnih surovin,
- Smernica št. 4 – linijski infrastrukturni objekti,
- Smernica št. 5 – ostali posegi v območju gozdov in gozdnega prostora,
- Smernica št. 6 – smernice za posege in ureditve na stavbnih in vodnih zemljiščih, ki mejijo na območje gozdov.

Večji problem pri umeščanju objektov v prostor se pojavi, ko želimo v prostor umestiti kamnolom, kot tudi radioaktivne odpadke.

4.4.1 Umeščanja kamnolomov

S postopnim določanjem prostorsko primernih in gospodarsko perspektivnih območij v regiji vzpostavljamo omrežje mest za izkoriščanje mineralnih surovin na državni ravni, ki zagotavljajo stalno oskrbo. Izkoriščanje gradbenih mineralnih surovin se na ta način organizira v skupnih kamnolomih, ki oskrbujejo več porabnikov v regiji. V omrežje se v primeru izrazitih potreb vključujejo rezervne, lokalno pomembne lokacije, prostorsko neprimerne se postopoma ukinjajo in sanirajo. Ker primernosti posameznih območij ni bilo mogoče opredeliti na ravni državnega plana, se bo ta ugotavljala na nižjih planskih ravneh na podlagi detajlnih geoloških in prostorskih analiz, ki bodo vključene v postopke izbire lokacij (Marušič in sod., 2002).

Pri umeščanju kamnolomov je pomembno upoštevati geološke in regulativne dejavnike. Geološki dejavniki so naravni, nespremenljivi; so prvi in osnovni pogoji, ki dajejo možnost odpiranja kamnoloma. Med regulativne dejavnike uvrščamo zakonodajo in vso potrebno dokumentacijo (soglasja, projekti), ki upošteva pozidana in vodovarstvena območja, parke različnih velikosti in razredov, območja Natura 2000 itd. Za vse navedeno je za odločanje o pridobivanju pomemben vrstni red obdelave, saj je smotno najprej v največji meri korektno obdelati naravne, to je na krajši čas nespremenljive dejavnike (Vesel, 2007).

4.4.2 Umeščanja odlagališč radioaktivnih odpadkov

Cilji, ki jih zastavlja nacionalni program ravnanja z RAO in IJG, se uresničujejo v operativnih programih, ki trajajo največ štiri leta. Operativni program obsega vse relevantne vidike ravnanja z RAO in IJG, kamor sodi tudi izgradnja odlagališča NSRAO: pridobitev lokacije v kombiniranem postopku in umeščanje objekta v prostor, priprava potrebne dokumentacije za začetek izgradnje, izdelava kriterijev sprejemljivosti za odlagališče. Nosilec je Agencija za radioaktivne odpadke.

Pri umeščanju odlagališča sta najpomembnejša dejavnika zagotavljanje varstva pred sevanji za ljudi in zagotavljanje okoljske sprejemljivosti objekta, zaradi česar je ravnanja z RAO

in IJG smotrno obravnavati v širšem kontekstu varovanja okolja. Zaradi splošno razširjenih predsodkov, nizke osveščenosti in nizke stopnje zaupanja ljudi v državne ukrepe je v okviru umeščanja odlagališča NSRAO v prostor potrebno posebno pozornost posvetiti povečanju zaupanja javnosti v program (ARAO, 2011).

5 PARTICIPACIJA

5.1 KAJ JE PARTICIPACIJA?

Okoljski problemi so velikokrat kompleksni, nepredvidljivi, večnivojski in vplivajo na številne akterje in dejavnike. To zahteva transparenten odločevalni proces, ki je fleksibilen v spreminjajočih se okoliščinah, in ki sprejema različnost znanja in vrednot. Da to dosežemo, je participacija zainteresiranih strani vse bolj zaželena in vgrajena v okoljske procese odločanja, tako na lokalnem kot na mednarodnem nivoju (Reed, 2008).

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) najdemo pod besedo »participacija« naslednja pomena: udeležba, sodelovanje (SSKJ, 2008: 1748). Participacija je torej sredstvo, ki lokalnemu prebivalstvu omogoča sodelovanje pri načrtovanju in izvajanju inovativnih lokalnih rešitev za lokalne probleme. Proces vključevanja daje interesnim skupinam možnost predstavitve svojega mnenja, ustvarja možnosti za razpravo, omogoča sodelovanje v odločevalnih procesih, in zagotavlja, da dobijo deležniki občutek vključenosti v sprejemanje odločitev. Vključenost pomeni možnost dobiti informacije, možnost izobraževanja, razpravljanja. V takšnem pristopu deležniki komunicirajo ne le z odločevalci v procesu, ampak tudi drug z drugim (Marega, 2010: 6). Tako participativni procesi vodijo k bolj kvalitativnim odločitvam, saj temeljijo na bolj popolnih informacijah, pripomorejo k predvidevanju in preprečevanju negativnih izzidov (Reed, 2008). Weiss (2004) pa za Slovenijo ugotavlja, da je, če si ZGS še vedno prizadeva za uravnovešeno izvajanje različnih »funkcij« gozdov, priporočljivo, da se vzpostavijo postopki, ki v proces odločanja vključijo različne skupine.

5.2 PARTICIPATIVNO NAČRTOVANJE

5.2.1 Participacija v načrtovalnem procesu

Participativno načrtovanje pomeni sodelovanje deležnikov v načrtovalnem procesu – s participativnimi postopki lahko v proces načrtovanja (odločanja) poleg strokovnjakov (načrtovalcev) vključimo različne javnosti. Tako lahko tisti, ki jih rezultati načrtovanja zade-

vajo (interesniki, deležniki, interesne skupine), postanejo soudeleženci v procesu načrtovanja (Bončina in sod., 2004). Mednarodni in domači zakonski predpisi čedalje bolj poudarjajo pomen participacije javnosti - tudi na področju upravljanja gozdov. Pravni predpisi lahko implicitno ali tudi eksplicitno opredeljujejo stopnjo ali celo obliko participacije deležnikov ali določajo okvir, znotraj katerega funkcionira (gozdarsko) načrtovanje. Zakonske podlage vsebujejo vse več elementov participativnega načrtovanja, sedanji dikciji lahko očitamo le, da je participacija predvidena v zaključnem delu načrtovalnega procesa (Bončina, 2004).

Cilji in nameni vključevanja participativnih postopkov v načrtovanje so različni; lahko gre le za posredovanje informacij zainteresiranim (pravica do seznanjenosti) ali za javni nadzor nad načrtovanjem in izvedbo, lahko pa za uresničevanje idej demokratičnega načrtovanja, s katerim oblikovanje odločitev ni prepuščeno zgolj strokovnemu osebju (načrtovalcem), ki so pooblaščen za načrtovanje, temveč imajo možnosti sodelovanja tudi drugi, tako da morejo aktivno sooblikovati odločitve v načrtovalnem procesu. Izpostavimo lahko predvsem naslednje namene participacije v načrtovanju:

- upoštevanje udeležbe javnosti v načrtovalnem procesu,
- aktivna udeležba javnosti pri oblikovanju zahtev do gozdov in v procesih odločanja,
- javni nadzor nad nosilci odločanja,
- vplivanje na pravično razdelitev javnih dobrin (Bončina in sod., 2004).

5.2.1.1 Faze načrtovalnega procesa

Participacije ne moremo omejiti na posamezno fazo načrtovalnega procesa, smiselno mora biti vgrajena v celoten načrtovalski proces. Primernost oziroma ustreznost posameznih oblik participacije je v različnih fazah načrtovanja različna.

Bončina (2004) razlaga posamezne faze načrtovalnega procesa in kakšne so možnosti za participacijo v posamezni fazi kot sledi:

Pripravljalna faza

V tej fazi opredelimo obliko in pomen participacije v procesu načrtovanja za konkretno enoto. V tej fazi prav tako definiramo interesne skupine in opredelimo pristojnosti deležnikov. V tej fazi izvajamo predvsem informiranje o namenih načrtovanja.

Analiza stanja

V fazi analize stanja (inventura, analize, preverjanje trajnosti, definiranje problemov) je pomen participacije raznolik. Če želimo uresničevati mnogonamensko gospodarjenje, je treba ugotoviti zahteve javnosti in lastnikov do gozdov. Pomembno je, da so interesne skupine že čim bolj definirane. Ob zaključku te faze je pomembno seznanjanje javnosti o rezultatih inventure in zaznanih problemih.

Opredelitev ciljev

V tej fazi določamo namembnost gozdov, ki je odvisna od interesov javnosti, zato bi bilo potrebno v tej fazi imeti aktivno obliko participacije. Gozdarji samo valoriziramo funkcije, ki so podlaga za opredelitev vlog gozda, vendar bi bilo dobro, če bi v postopek neposredno vključili zainteresirane, ki jih namembnost gozda zanima. S tem bi neposredno uveljavljali zasnovo mnogonamenskega gospodarjenja in preprečevali ali vsaj zmanjševali možnosti pojava konfliktnih situacij. Opredeljeni cilji gospodarjenja zaznamujejo vse preostale faze načrtovanja, saj določajo koncept ravnanja z gozdom in zato tudi izbor ustreznih ukrepov. V tej fazi se lahko organizira različne delovne skupine, posvete, delavnice, v vsakem primeru pa je potrebno javnost obveščati o vseh ciljih.

Načrtovanje

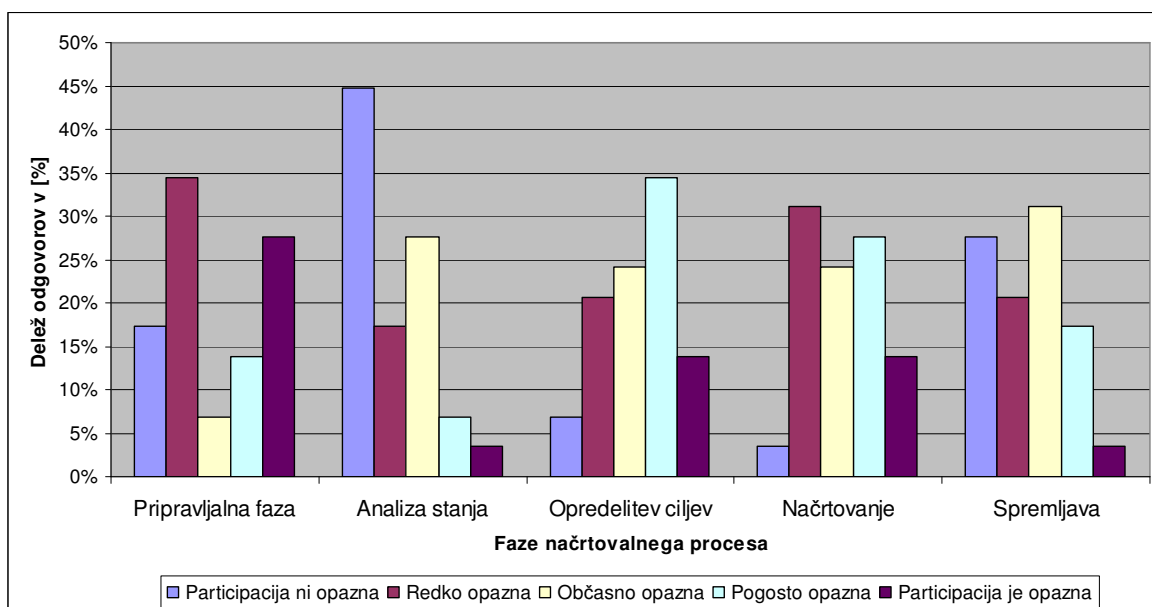
Načrt izhaja predvsem iz analize stanja z opredeljenimi problemi ter opredeljenimi cilji gospodarjenja, ki so odraz zahtev javnosti. Načrtovanje obsega opredelitev temeljnih usmeritev, smernic za posamezna področja in konkretne ukrepe. Če želimo v to fazo vključevati aktivno obliko sodelovanja javnosti, potem je potrebno veliko bolj kot do sedaj razmišljati o variantah – torej o pripravi alternativnih možnosti ukrepanja – in jih potem vrednotiti skupaj z deležniki. Tuje izkušnje kažejo, da morajo biti problemi in možne variante zelo jasno in konkretno opredeljene, v primeru abstraktnih problemov in alternativ se za-

nimanje javnosti za sodelovanje zmanjšuje. Najbolj pogosti obliki participacije v Sloveniji sta »javna obravnav« in »razgrnitev načrta«.

Spremljava

Je sestavni del načrtovalnega procesa, saj omogoča sproten nadzor uresničevanja načrta. V fazi spremljave, torej med veljavnostjo načrta, je možno vključevati javnosti bodisi v obliki seznanjanja deležnikov ali pa tudi v obliki nadzora javnosti nad izvajanje načrtov.

Po izvedeni anketi pri načrtovalcih smo dobili naslednje rezultate:

Slika 8: V kateri fazi načrtovalnega procesa je participacija najbolj opazna in kje najmanj?

Slika 8 nam prikazuje odgovore na vprašanje, v kateri fazi načrtovalnega procesa je participacija najbolj pogosta in kje najmanj. Iz odgovorov je razvidno, da je participacija najbolj opazna v pripravljalni fazi, najmanj pa v fazi analize stanja in spremljave. Pri fazah opredelitev cilja in načrtovanje je participacija deležnikov nekoliko večja, saj tukaj lahko deležniki izrazijo svoje želje in zahteve do gozda.

5.2.1.2 Dosedanja participacija v načrtovalnem procesu

Participativno načrtovanje v Sloveniji ni nekaj povsem novega. Gozdarska zakonodaja na več mestih izpostavlja elemente participativnega načrtovanja (Bončina in sod., 2004). Kljub zakonodaji, ki participacijo spodbuja, pa je splošna ocena trenutnega stanja relativno neugodna. Sorazmerna slaba informiranost lastnikov gozdov o možnosti sodelovanja pri gozdarskem načrtovanju je ena od najpogostejših pripomb pri ocenjevanju aktualnega stanja. Obisk javnih obravnav GGN v preteklih letih kljub trudu organizatorjev ni bil zadovoljiv (Bončina in sod., 2005).

Da bi se stanje izboljšalo, bi bilo po mnenju delovnih skupin s posvetovanja z naslovom Participacija v gozdarskem načrtovanju treba poenostaviti vsebine gozdarskih načrtov, potreben bi bil večji vložek v participacijo deležnikov – seznani tev javnosti o pomenu in vlogi gozdarskega načrtovanja, zagotavljanje participacije deležnikov že v zgodnjih fazah, saj prepozno vključevanje nima skoraj nobenega učinka, in vključitev metod participacije v delovne naloge celotne organizacije. Predlagali so tudi spremembo pravnih aktov v smislu lažjega in aktivnejšega vključevanja deležnikov (Bončina in sod., 2005), vendar kot se vidi kasneje (Slika 11), zakonodaja po mnenju anketirancev ne predstavlja problema pri participaciji.

5.2.1.3 Obveščanje javnosti

Obveščanje o procesu sodelovanja javnosti naj bo pravočasno, razumljivo in informativno. V današnji elektronsko-digitalni dobi imamo na razpolago veliko možnosti, oblik in načinov obveščanja javnosti (deležnikov). Mežnarič (2008) v Priročniku za načrtovanje, vodenje in vrednotenje procesov sodelovanja javnosti našteva naslednje načine obveščanja javnosti:

Strokovna revija/bilten

V poštev pride, če izhaja redno in če ima primeren obseg naročnikov, ker je le tako lahko uporabno orodje za obveščanje o načrtovanih procesih sodelovanja javnosti.

Spletna stran

Svetovni splet ali internet je danes nepogrešljivo orodje za zagotavljanje dostopa javnosti do podatkov in informacij. Je orodje, ki je učinkovito, široko dostopno, relativno enostavno za uporabo in ne nujno finančno zahtevno.

Oglasi v dnevnikih časopisih

Oglasi so relativno drago orodje za obveščanje javnosti. Vendar je z zakonom določeno, da mora pripravljavec dokumenta objaviti javno naznanilo o njegovi pripravi.

Forum

Forum omogoča neformalno in razgibano izmenjavo mnenj vseh zainteresiranih o vsebinah. V Zakonu o Triglavskem narodnem parku (2010), pa je forum formalna oblika javnega posvetovanja fizičnih in pravnih oseb ter pogodbenih skupnosti, ki so zainteresirane za narodni park in želijo sodelovati pri njegovem delovanju.

Letaki

Getzner in sodelavci (2010) kot enega od načinov obveščanja javnosti omenjajo tudi letake. Sporočilo na letakih naj bo pozitivno, preprosto in kratko ter naj bo tudi vizualno zanimivo in privlačno. Ciljna skupina in način razdelitve letakov naj bosta določena pred samo izdelavo letaka.

5.2.1.4 Oblike sodelovanja javnosti

Poznamo različne načine vključevanja lokalnega prebivalstva v načrtovalni proces za razvoj zavarovanega območja (Getzner in sod., 2010). Pri izbiri teh načinov je pomembno, da z njimi pridobimo mnenje in predloge javnosti. Za uporabo lahko pripravimo različne, bolj ali manj uveljavljene oblike sodelovanja javnosti (Mežnarič, 2008). Tukaj je naštetih nekaj načinov:

Javna predstavitev

Pripravljaivec predstavi vsebino (osnutek, predlog dokumenta). Informacije potekajo pretežno enosmerno (Mežnarič, 2008).

Javna obravnava

Na javni obravnavi organizacija udeležencem obravnave predstavi vsebino osnutka načrta. Prednost metode je, da je del javnosti še pred dokončno potrditvijo načrtov informiran o vsebini načrtov in nanje lahko poda pripombe. Slabost je v tem, da gre za manjši in neselektiven del javnosti. Sprejetje ali zavrnitev pripomb je v strokovnih rokah načrtovalcev, kar pomeni, da ni povratne informacijske zveze z javnostmi, kar zmanjšuje možnost kompromisa (Bončina, 2009).

Delavnica

Z delavnicami določamo in preverjamo možne izbire in alternative za doseganje ciljev (predpisa ali dokumenta). Uporaba je priporočljiva čim bolj zgodaj v procesu odločanja.

Sestanki z zainteresiranimi deležniki ali skupinami

Če želimo pridobiti informacije in stališča od vsake posamezne interesne skupine posebej (npr. različni NVO-ji), lahko pripravimo posebna srečanja z njimi.

Skupine za oblikovanje vizij in scenarijev

Uporabne so v zgodnji fazi. V pripravljenem procesu skupina državljanov, vladnih uslužbencev in strokovnjakov razvije skladno vizijo ali več različnih scenarijev o možnostih razvoja dogodkov v prihodnosti. Informacijska orodja, kot so spletne strani, članki, razstave, vizijo ali scenarije predstavijo širši javnosti. To orodje se še posebej uspešno uporablja za vključevanje večjih skupin državljanov v načrtovanje politik na lokalni ravni.

Raziskave javnega mnenja

Raziskave javnega mnenja so uveljavljeni instrumenti za prikazovanje mnenja populacije o neki zadevi v danem trenutku. Da bi dobili statistično verodostojne rezultate, sledijo strogi metodologiji (Mežnarič, 2008).

Vihranje možganov

Vihranje možganov je proces za pripravo širokega nabora idej kot odgovor na vprašanje ali idejo. To je zmogljiva tehnika, saj omogoča nastanek novih idej, rešuje probleme in motivira skupine. Motivira jih predvsem tako, da vključi člane skupine v skupinsko delo. A za uspešno vihanje možganov je treba upoštevati nekatera pravila. Osredotočiti se je treba na število idej, treba se je vzdržati kritiziranja, ljudje morajo biti odprti do nenavadnih zamisli, do združevanja in izboljševanja idej; le tako je tak način dela lahko uspešen (Jones-Walters in sod., 2009).

Razgrnitev načrta

To je sedaj najbolj uveljavljena oblika participacije v Sloveniji. Javnost poda pripombe na predložen načrt. Prednost te oblike je v tem, da jih poda še pred potrditvijo načrtov, organ, ki vodi načrtovalni proces, pa jih mora nato obravnavati. Slabosti so naslednje: razgrnitev nastopa ob zaključku načrtovalnega procesa, sprejetje ali zavrnitev pripomb je v pretežni meri v strokovnih rokah načrtovalcev (Bončina, 2009).

Anketiranje, vprašalniki, intervjuji

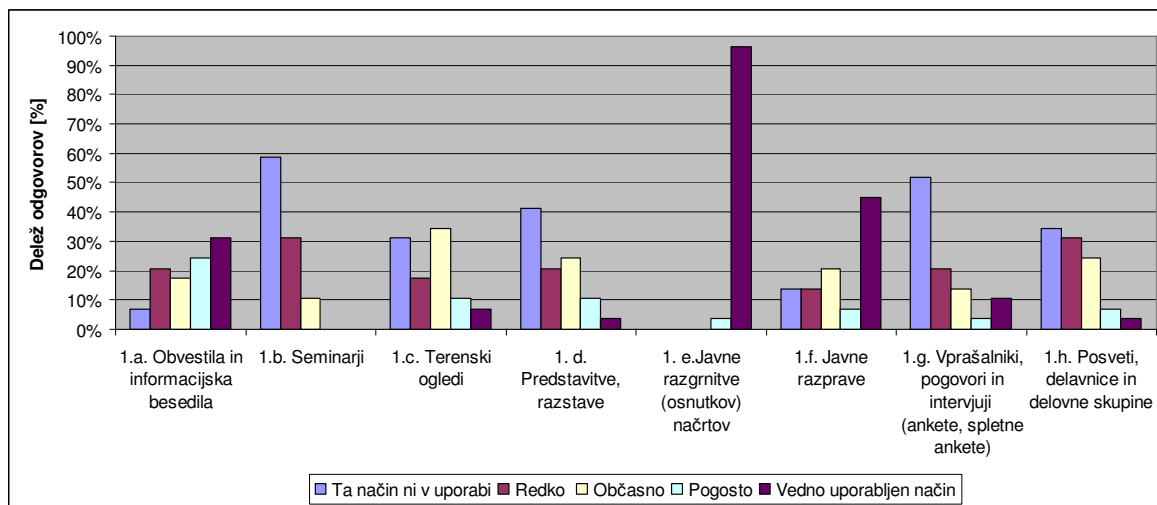
Če želimo uresničevati mnogonamensko gospodarjenje, potem moramo najprej prepoznati zahteve javnosti in lastnikov; ena izmed možnih oblik je spraševanje oziroma anketiranje. Anketa je pasivna oblika participacije. Z njo pridobimo osnovne informacije o javnosti (Bončina, 2009).

Vprašalnik je raziskovalni inštrument, ki sestoji iz zaporedja vprašanj z namenom zbiranja podatkov od večjega števila posameznikov. Prednost vprašalnika pred drugimi vrstami raziskav je ta, da je poceni, da ne zahteva veliko dela od izvajalca ankete in da je obdelava podatkov razmeroma preprosta. Negativna stran je predvsem ta, da so odgovori že podani, s čimer je onemogočeno doseganje najboljših rezultatov (Jones-Walters, 2009).

Druge metode participacije

Med participativne metode načrtovanja lahko uvrstimo tudi druge metode, na primer tiste, ki temeljijo na uporabi informacijskih tehnologij. Tako internet, na primer, omogoča izražanje stališč in hkrati dostop do prostorskih informacij (Bončina, 2009).

Iz ankete izpeljane v sklopu diplomske naloge smo dobili naslednje rezultate o pogostosti različnih oblik participacije v načrtovalnem procesu.

Slika 9: Kateri način vključevanja deležnikov je najbolj pogost pri vašem delu?

Iz grafa je razvidno, da se participacija deležnikov v večji meri uporablja samo pri javni razgrnitvi (osnutkov) načrtov in to skoraj v vseh primerih. Manj se uporabljajo javne razprave in še v manjši meri obvestila in informacijska besedila. Ostale oblike participacije, kot so seminarji, predstavitve, razstave, se skoraj ne uporabljajo. Malo bolj uporabljena oblika participacije so posveti, delavnice in delovne skupine.

5.2.2 Posledice participacije

5.2.2.1 Pozitivne posledice

Splošna korist od participacije deležnikov v načrtovalnem procesu je izboljšanje kakovosti načrtov. Svetovna zveza za varstvo narave (IUCN) je v navodilih za načrtovalno upravljanje v zaščiteneh območjih (ang.: Guidelines for Management Planning in Protected Areas) naštel naslednje prednosti:

- povečan občutek lastništva,
- večja naklonjenost zaščitnemu območju,
- povezava med načrtovanjem za zaščito in načrtovanjem za razvoj,

- primeren komunikacijski mehanizem.

Sodelovanje deležnikov omogoča seznanitev s problematiko in potrebami v načrtovalnem procesu, pripomore k zbiranju mnenj javnosti o predlaganih možnostih, omogoči razvoj alternativnih možnosti, in da javnosti priložnost za pogovor in razumevanje kompleksnih plati zadev. Pripomore k bolj kakovostnim odločitvam in tvori skupno izhodišče za usklajene aktivnosti. Širi zavest o načinih človekovega ravnanja, pripomore k premagovanju konfliktov in povečuje podporo javnosti ter ji daje moč družbenega vpliva. Vključenost deležnikov tudi poveča legitimnost načrtovalnega in odločevalnega procesa, saj omogoča dialog in posvetovanje. Omogoča tudi povratno informacijo deležnikov na sprejemljivost in uporabnost upravljavskih dejanj (Marega, 2010, str. 7). Reed (2008) tudi ugotavlja, da participacija deležnikov opazno poveča kakovost dolgoročnih načrtov za ekosisteme.

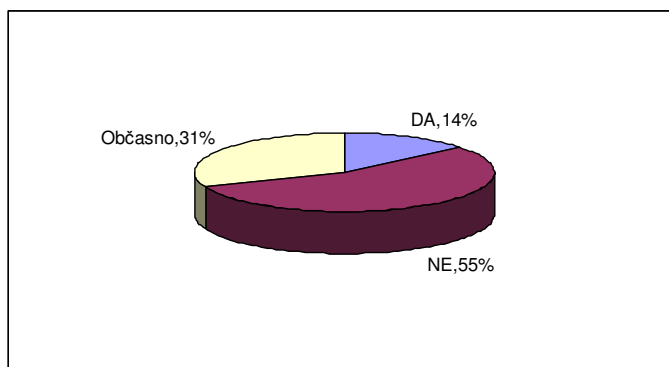
5.2.2.2 Negativne posledice

Participacija prinaša tudi slabosti, ki ji ne kaže spregledati. Izpostavimo lahko predvsem naslednje:

- večja poraba časa in večji administrativni stroški,
- nevarnost zlorabe participacije s strani ekstremnih skupin, katerim participacija rabi za zavlačevanje in ne za iskanje rešitve,
- možnost eskalacije konfliktnih situacij,
- pretirana pričakovanja,
- omejeno število stališč, problem reprezentativnosti in legitimnosti sodelujočih (Bončina in sod., 2004).

Ena od negativnih posledic je tudi prej omenjena možnost izrabe participacije za zavlačevanje namesto za iskanje rešitve. Ker to lahko predstavlja resen problem, smo vprašali gozdnogospodarske načrtovalce po njihovem mnenju (Slika 10). Večina, 55 %, jih je odgovorila, da vključevanje javnosti ne povzroča težav pri pravočasnem potrjevanju gozdnogospodarskih načrtov. 31 % jih je odgovorilo, da se to dogaja občasno, 14 % pa je že imelo

takšno izkušnjo. V prihodnosti bi bilo morda primerno ozaveščati javnost o pravem namenu participacije in tako preprečiti, da bi se le-ta zlorabljala.

Slika 10: Ali imajo izdelovalci gozdnogospodarskih načrtov zaradi vključevanja javnosti v proces izdelave težave pri pravočasnem potrjevanju gozdnogospodarskih načrtov?

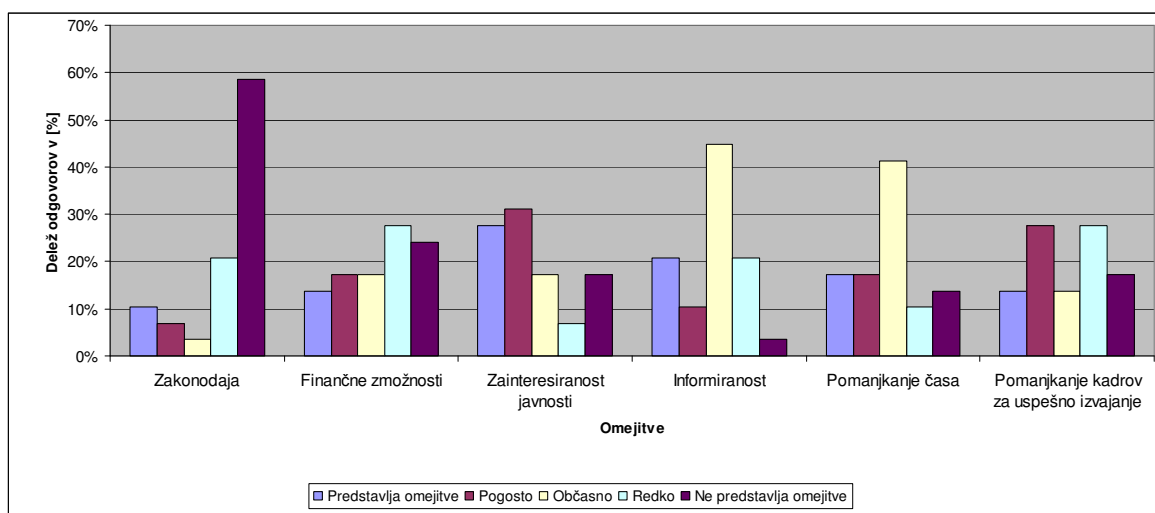
5.2.2.3 Owire, izzivi in tveganja pri participaciji

Vključitev deležnikov je zahteven proces, ki ga velikokrat spremljajo omejitve, povečini zaradi slabe usposobljenosti za izvedbo uspešne participacije, problemi v doseganju konsenza, zavlačevanje načrtovalnega procesa zaradi udeležbe deležnikov in povečani stroški. Participacija je težavna tudi zaradi pomanjkanja razumevanja, zaupanja in znanja ter nerazvite kulture participacije na obeh straneh, tako na strani odločevalcev kot na strani deležnikov (Marega, 2010).

Naslednja tveganja je potrebno upoštevati kot izhodišča pri vključevanju deležnikov:

- Predpogoj je spoštovanje politične volje in zavezanost k spoštovanju načel sodelovanja interesnih skupin in pravil. Brez tega se vključevalnega procesa ne da opraviti;
- Nezaupanje v uspeh participacije – še vedno obstoječ in prevladujoč skepticizem in nezaupanje med državljani in drugimi interesnimi skupinami;
- Lokalni prebivalci – šibka interesna skupina – medtem ko so interesne skupine iz javnega in poslovnega sektorja očitno močnejši in bolj uveljavljen akter v načrtovalnem in odločevalnem procesu. Lokalni prebivalci so bili šele pred kratkim priznani kot akterji, ki bi morali imeti večjo moč odločanja pri tistih zadevah, ki jih zadevajo;

- Jasno določeni nameni in cilji, s čimer se preprečijo nerealistična pričakovanja deležnikov - treba je postaviti jasno mejo med zadevami, o katerih pogajanja niso možna, in tistimi, pri katerih je sodelovanje deležnikov potrebno, saj se s tem izognemo pričakovanjem, ki jih ni mogoče uresničiti;
- Privatni interes je dostikrat postavljen pred javni interes – deležniki velikokrat dajejo prednost individualnemu interesu na škodo javnega interesa, zaradi česar postane dialog bolj zahteven;
- Pomanjkanje motivacije za participacijo – če so deležniki prevečkrat vključeni, potem lahko pride do pojava »utrujenosti deležnikov«, a če so intervali med dogodki preveliki, pride do izgube interesa;
- Za uspešno participacijo je potrebno uravnoteženo zastopanje deležnikov - identifikacija deležnikov in še posebno lokalnih prebivalcev, ki jih želimo vključiti v participativni proces, je zahtevna. Posebna pozornost mora biti namenjena manjšinskim skupinam;
- Natančna preučitev deležnikovih pomislov – pripombe in priporočila deležnikov je treba natančno preučiti in zagotoviti njihov dejanski vpliv na končno odločitev. Če do tega ne pride, imajo deležniki občutek, da se njihove pripombe ne upoštevajo in da so vsi vzvodi odločanja v rokah upravnih organov (Marega, 2010).

Slika 11: Katere so glavne omejitve pri vključevanju deležnikov v proces participacije?

Rezultati ankete razvidni iz slike 11 nazorno kažejo, da zakonodaja ne predstavlja problemov pri vključevanju deležnikov. Odgovori pa so približno enakomerno razporejeni pri ostalih omejitvah, kjer mogoče največjo omejitev še vedno predstavlja zainteresiranost javnosti in informiranost. Pri finančnih zmožnostih je malo več anketirancev odgovorilo, da finančne zmožnosti ne predstavljajo omejitev. V prihodnosti bi bilo potrebno vložiti nekaj več truda v izobraževanje kadrov za uspešno izvajanje participativnih postopkov, saj bomo lahko le tako pravilno vključili deležnike in dobili boljše rezultate. Potrebo po izobraženih kadrih ugotavlja tudi Reed (2008) v svojem članku. Ugotavlja, da so odkrili, da se obseg, v katerem so cilji izpolnjeni, ni veliko razlikoval glede na metodo (javna srečanja, delavnice, itd.). Namesto tega so na uspeh vplivale skupinske dinamike, ki jih je vodil moderator, komunikacija z udeleženci, jasnost zastavljenih ciljev in kakovost načrtovanja.

5.2.3 Spremljanje in vrednotenje participativnega procesa

Spremljanje (monitoring) in vrednotenje (evalvacija) uspešnosti izvajanja programa sta pomembni sestavini programa. Spremljanje je v prvi vrsti namenjeno izvajanju procesa sodelovanja javnosti, vrednotenje pa je namenjeno predvsem ugotavljanju in razumevanju uspešnosti ter učinkovitosti njegovega izvajanja. Z njuno pomočjo si lažje odgovorimo na vprašanja:

- Ali so cilji procesa sodelovanja javnosti dejansko pravi?
- Kako vemo, da smo uspešni in učinkoviti?
- Kako uspešni in učinkoviti smo zdaj?

Velikokrat se z vprašanji vrednotenja srečamo šele ob izteku projekta, ko se osredotočimo na vprašanje, ali smo izpolnili naloge in dosegli predhodno zastavljene cilje in rezultate. Pomanjkljivost tako imenovanega končnega ali ex post vrednotenja je predvsem v tem, da se je program že iztekel – iz ugotovitev se lahko sicer kaj naučimo, vendar na samo uspešnost programa ne moremo več vplivati. Zato je pomembno, da proces izvajanja programa z uporabo izbranih metod in orodij spremljamo sproti po fazah, od dejavnosti do dejavnosti. V participativnih postopkih je treba upoštevati dejstvo, da v njih sodelujejo posamezniki in posameznice z različnimi interesi, prepričanji, ozadji in odgovornostmi. Jasnost ciljev in

rezultatov programa ter spremljanje in vrednotenje izvajanja so zato še toliko pomembnejši.

Za spremljanje in vrednotenje programov, projektov in procesov so nam na razpolago različne metode, ki se razlikujejo po stopnji natančnosti, zanesljivosti in tehtnosti (Mežnarič, 2008).

Spremljanje

Za spremljanje izvajanja programa sodelovanja javnosti v procesu odločanja uporabimo naslednja orodja:

- anketni vprašalnik;
- lista prisotnosti;
- zapisovanje prispevkov udeležencev;
- poročila o dogodkih;
- srečanje koordinacijskega telesa.

Vrednotenje

Za odločitve o vrsti in načinu vrednotenja uspešnosti so pomembna predvsem naslednja vprašanja:

- Kakšen je namen vrednotenja?
- Komu je vrednotenje namenjeno?
- Katere vrste in oblike informacij so potrebne za vrednotenje stopnje uspešnosti?
- Na kakšen način se bodo zbirale potrebne informacije?
- itd.

Kriteriji

Ker izhajamo iz ciljev procesa sodelovanja javnosti v procesu odločanja, z vrednotenjem določamo:

- v kolikšni meri dosežemo cilje,
- kako pregleden je proces,
- v kolikšni meri je program sodelovanja ustrezen,
- pomen rezultatov (oziroma njihova dodana vrednost),

- itd.

Indikatorji

Za lažje vrednotenje uspešnosti in učinkovitosti izvajanja programa oziroma procesa sodelovanja javnosti navajamo nekaj možnih indikatorjev:

- število udeležencev,
- število udeležencev po ciljnih skupinah,
- število pripomb,
- obiskanost spletne strani,
- izpolnitev pričakovanj udeležencev v procesu odločanja,
- itd.

Vrednotenje procesa je izjemno pomembno za kakovostno načrtovanje nadaljnjih posvetovalnih procesov (Mežnarič, 2008).

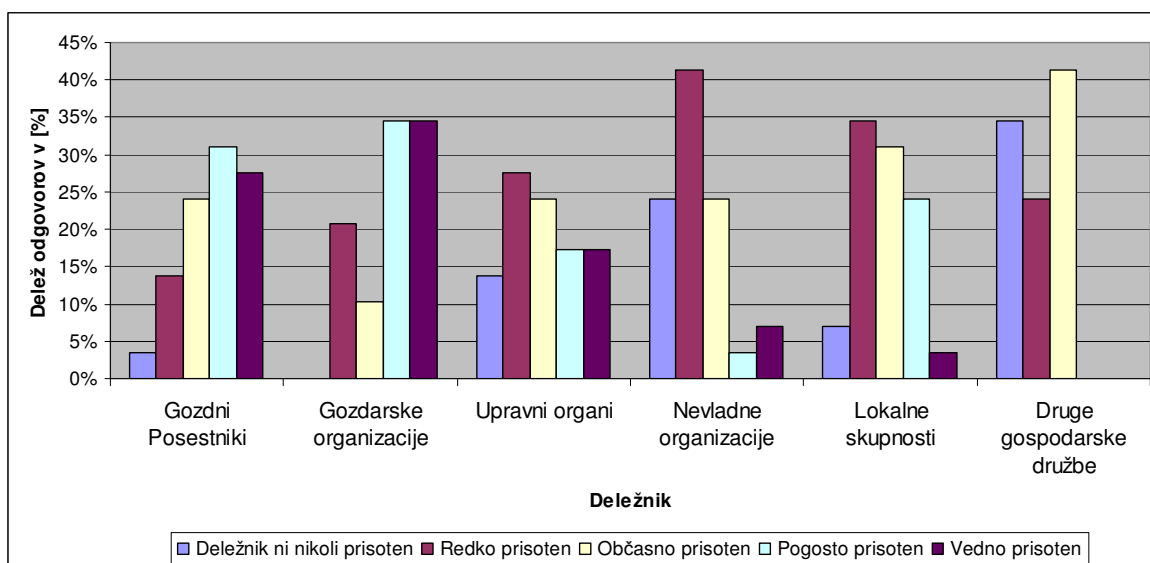
5.3 DELEŽNIKI

Deležniki (ang. stakeholders) gozdarskega načrtovanja so posamezniki, skupine, organizacije itd., ki jih vsebina načrtov zadeva oziroma ki lahko vplivajo na načrtovanje in gospodarjenje z gozdovi (Bončina in sod., 2004). V primeru gozdarskega načrtovanja lahko s pojmom javnosti označimo različne skupine ljudi, ki jih vsebine zadevajo, ali ki se zanimajo za vsebine, povezane z načrtovanjem, ali ki sodelujejo pri načrtovanju. Z javnostjo pogosto označujemo le tisti del prebivalstva, ki ima do gozda javne interese, ki niso povezani z lastnino gozdov (Bončina, 2004). Interesne skupine so nekoliko ožji pojem; to so deli javnosti z okvirno enotnimi interesi, v našem primeru tistih dejavnosti, ki ima okvirno enoten interes do gozda. Interesnih skupin se pogosto ne da povsem jasno razmejiti, saj se lahko med seboj prekrivajo, s časom pa se tudi spreminjajo. Razmere po GGO in GGE v Sloveniji so zelo raznovrstne, zato so različne tudi interesne skupine med območji in znotraj območij. Na splošni ravni lahko razlikujemo naslednje interesne skupine (Bončina, 2004):

- gozdni posestniki,
- gozdarske organizacije,
- upravni organ,
- nevladne organizacije,
- lokalne skupnosti,
- druge gospodarske družbe.

Iz grafikona na sliki 12 je razvidno, da imajo največji interes za sodelovanje pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov gozdni posestniki in gozdarske organizacije. Lastnikom gozda le-ta namreč predstavlja dodaten ali pa tudi glavni vir dohodka. Gozdarske organizacije, mednje lahko štejemo gozdarske gospodarske družbe, pa imajo velik interes sodelovanja, saj izvajajo dela v gozdu, še predvsem pa v državnih gozdovih, kjer se GG-ji pojavljajo kot koncesionarji.

Potrebno bi bilo bolj vključiti druge gospodarske družbe, na primer turistične in kmetijske družbe. Predvsem turistične bi morale bolj aktivno sodelovati, saj bi lahko tako okrepili tudi druge funkcije gozda, ne le lesnoproizvodne.

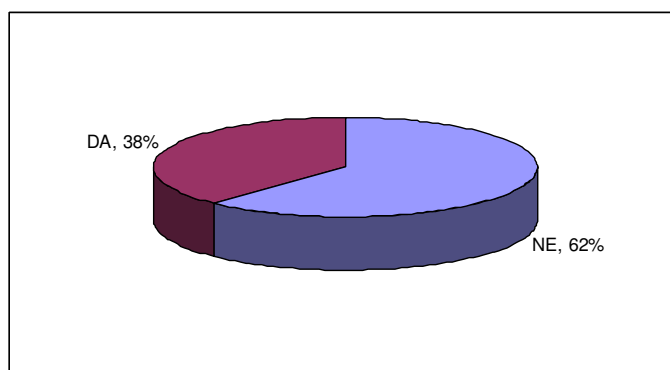

Slika 12: Kateri deležniki so bili do sedaj najbolj prisotni pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov?

5.3.1 Določitev deležnikov

Ko razvijamo participativni proces, je treba razjasniti, na koga lahko vplivajo odločitve in dejanja, in kdo ima moč, da vpliva nanje. Zato je potrebno pred pričetkom procesa identificirati ključne deležnike v želji, da zagotovimo sodelovanje vsakogar, na katerega interese direktno ali indirektno vplivamo, vsakogar z informacijami, izkušnjami in strokovnim znanjem o določeni temi, ali z možnostjo nadzora ali vpliva na sredstva za izvršitev (Marega, 2010). Vključitev deležnikov ni ključna le za sprejetje zaščitene območja, ampak tudi za učinkovito in uspešno izvedbo parkovnih politik in za delitev koristi med naravo in lokalno, regionalno, nacionalno in globalno skupnostjo (Getzner in sod., 2010).

Najbolj učinkovit način za pridobitev jasne slike, kdo so relevantni deležniki, je izvedba analize deležnikov, tj. identifikacija vseh relevantnih deležnikov, razločevanje med različnimi kategorijami deležnikov in raziskava odnosov med zaščiteno območje in deležniki in med deležniki samimi. Analiza deležnikov nam omogoča razvrstitev deležnikov po prioritetah glede na njihov interes in vpliv na načrtovalni proces (Marega, 2010).

Slika 13: Ali ste pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov že kdaj izvedli analizo deležnikov?

Pri analizi deležnikov ugotavljamo njihove interese in vplive. Te podatke zbiramo s pomočjo vprašalnikov, na delavnicah, intervjujih. Z analizo deležnikov zbiramo podatke, prepoznavamo vrednote lokalnih deležnikov. Odgovori na anketno vprašanje so lahko zaskrbljujoči, saj nakazujejo, da kar 62 % načrtovalcev ni izvedlo analize deležnikov. To bi morali v prihodnje izboljšati, saj bi s tem dosegli večjo realizacijo GGN GGE in vzpostavili boljše sodelovanje med deležniki in načrtovalci.

Anketirance, ki so odgovorili, da so analizo deležnikov že izvedli, smo povprašali, kako so to storili. Odgovori so bili različni. Nekje so organizirali prostorsko konferenco, na katero so bili pisno vabljeni vsi deležniki na področju gospodarske enote (lovci, občina, naravovarstveniki, planinsko društvo, hortikulturno društvo, študijski krožki, koncesionar, večji lastniki, itd.). Organizirane so bile tudi raznovrstne delavnice oz. predstavitve in razprave na terenu. Izvedena je bila tudi delavnica, na katero so bili povabljeni lastniki gozdov v GGE s pretežno zasebnim lastništvom. Na delavnici so izvedli celo H-metodo (metodo za aktivno sodelovanje udeležencev) in tako osvetlili probleme v GGE ter skupaj prišli do nekaterih rešitev. Nekaj anketirancev je odgovorilo, da so analizo deležnikov izvedli z anketo. Zanimiva je anketa, pri kateri so v nekaj GGN izvedli anketo med lastniki gozdov, pri čemer so ločili posest do 5 ha, 5 - 10 ha, 10 - 20 ha in nad 20 ha. Predvsem jih je zanimalo, kakšen je interes za delo v gozdu in ali ga nameravajo sploh opravljati ali ne. Odgovori so bili v vseh kategorijah lastništva zelo podobni, saj 2/3 lastnikov delo v gozdu sploh ne zanima oziroma jih sploh ne zanima, kaj se z gozdom dogaja. Pogosto se anketa izvede pred začetkom obnove načrta, kar je predvsem redna praksa zadnjih štirih let. Po vsaki javni razgrnitvi GGN pa tudi obravnavajo vse pripombe v zvezi z načrtom. Izveden je bil tudi

anketni vprašalnik za dajanje pobud, s kratkimi vprašalniki na delavnicah in anketo izvedeno med gozdnimi posestniki. Neka anketa je bila izvedena v okviru internega izobraževanja za participativen pristop pri gospodarjenju z gozdovi.

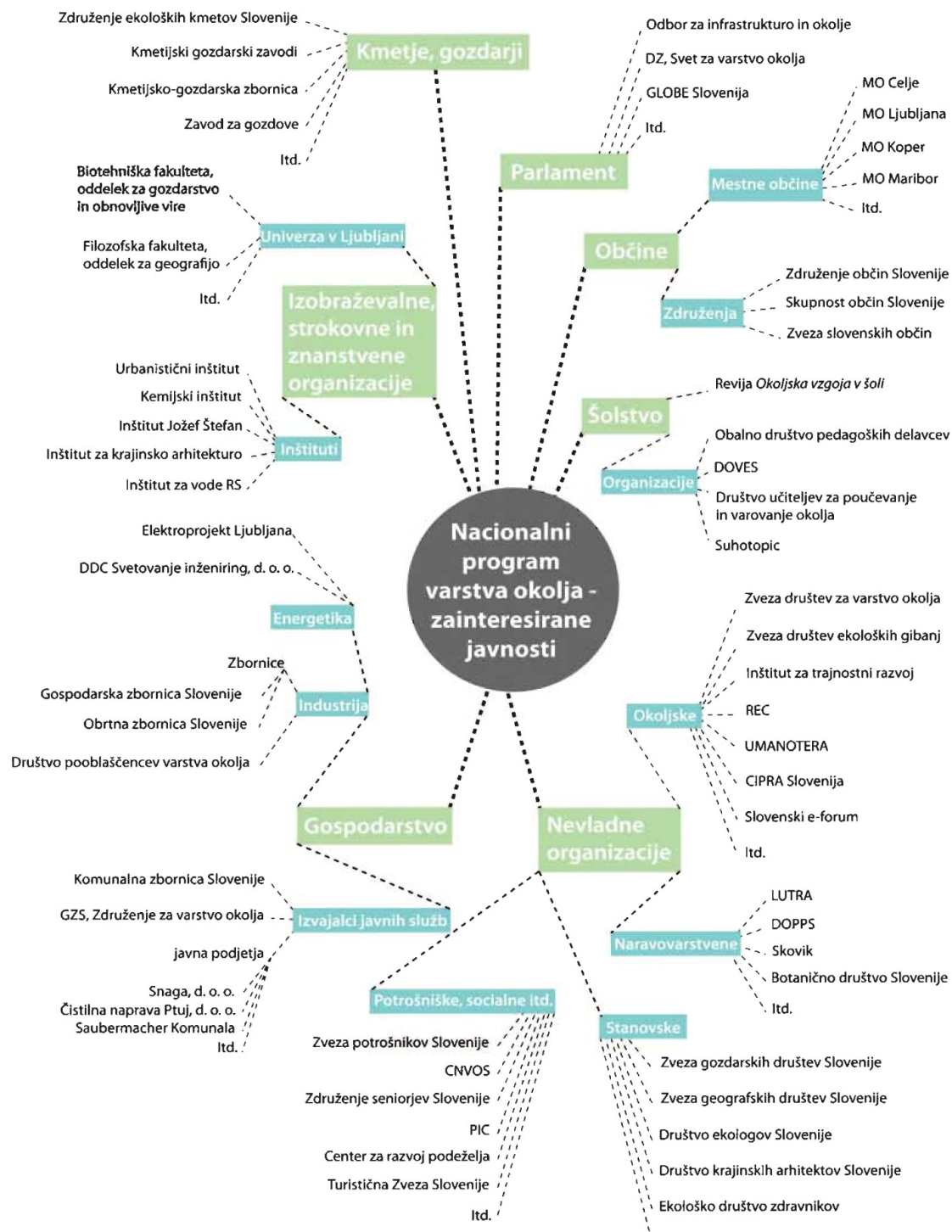
5.3.1.1 Metode določanje deležnikov

Za identifikacijo deležnikov lahko uporabimo različne pristope, kot so:

- mnenja strokovnjakov,
- fokusne skupine,
- intervjuji,
- izbire kot rezultata odgovora na oglas,
- posamezne prireditve ,
- uporabo kontrolnega seznama možnih kategorij deležnikov,
- kombinacijo zgoraj naštetega.

Dostikrat v poteku procesa vključujemo dodatne deležnike, saj med samim procesom dostikrat spoznavamo nove deležnike (Marega, 2010).

Identifikacija deležnikov je možna šele tedaj, ko imamo celovit pregled nad načrtovanim postopkom, ko imamo jasne cilje, kaj hočemo doseči z vključevanjem deležnikov. Šele takrat lahko ugotovimo, na koga bodo sprejete odločitve vplivale. Ko so deležniki analizirani, je pomembno določiti, kdaj in kako bodo postali del participativnega procesa in kako njihovo participacijo najbolj učinkovito vključiti v sam proces. Pomembno je razmisliti tudi o možnostih, da se v posameznih fazah načrtovalnega procesa posvetujemo z različnimi deležniki, tako je na primer v nekaterih fazah potrebna prisotnost vseh deležnikov, v drugih pa naj bi vključili samo določene skupine deležnikov (Marega, 2010).

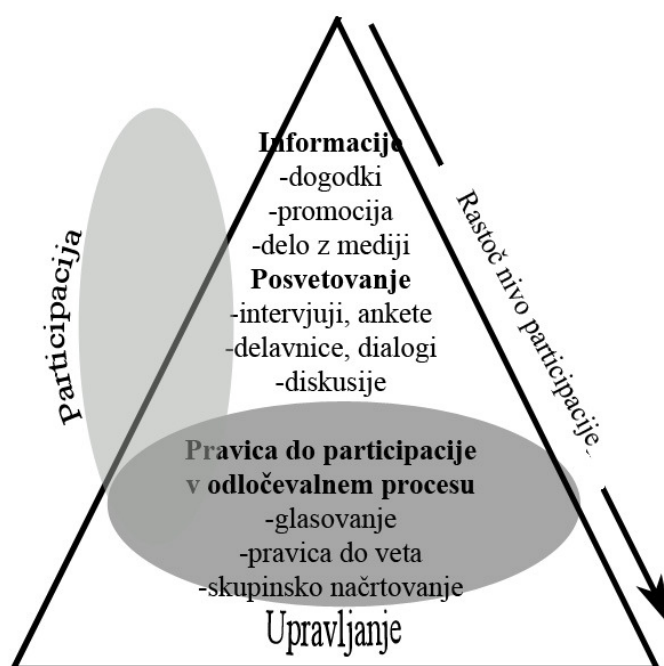

Slika 14: Miselni vzorec evidentiranih zainteresiranih javnosti pri pripravi NPVO (Vir: Mežnarič, 2008)

5.3.2 Stopnje vključevanja deležnikov

Ko vključujemo deležnike, lahko izbiramo med različnimi nivoji participacije:

- Informiranje – enosmeren pristop, proces je usmerjen od zgoraj navzdol. Z njim le obveščamo zainteresirane;
- Posvetovanje – za stopnjo višji nivo od informiranja. Z deležniki se posvetujemo, pridobimo njihovo mišljenje, vendar ni nujno, da ga obravnavamo in se odzovemo nanj;
- Skupinsko odločanje – prizadeti deležniki so povabljeni k aktivni participaciji in odločevalskemu procesu;
- Skupinsko delo – deležnike se vključi v izvajanje odločitev;
- Spodbujanje neodvisnih interesov skupnosti – najvišji nivo participacije, ko lokalne oblasti interesnim skupinam omogočijo, da razvijejo svoje strategije in izvajajo odločitve, ki so jih sprejele (Marega, 2010).

Slika 15: Različni nivoji participacije pri načrtovanju in ustanavljanju zaščenih območij (povzeto po Getzner, 2010).

5.3.3 Možna vloga deležnika v načrtovalnem procesu

Ko enkrat dobimo pregled na deležniki, jih lahko razdelimo glede na njihove interese, težave, odnose, vpliv, pravice ali znanje. Načeloma lahko interesne skupine razdelimo po naslednjem načinu:

- Primarni deležniki: to so tisti, ki so prizadeti neposredno. Lahko imajo koristi ali pa izgube. Ponavadi rabimo njihovo strinjanje in dovoljenje ali pa njihovo finančno podporo. To so lastniki, kmetje, lovci, vladne ustanove.
- Sekundarni deležniki: tisti, ki so prizadeti posredno. To so lahko prebivalci področja, ki bo razglašeno za zavarovano območje.
- Terciarni ali ključni deležniki: so tisti, ki so prizadeti posredno, vendar imajo pomemben pomen ali politično moč; ta interesna skupina lahko pripada h kateri koli od prvih dveh skupin.
- Ostali deležniki: so tisti, ki imajo nek interes pri določenem zaščitenem območju ali pa splošno pri ohranjanju narave (npr. javnost, znanstveniki, turisti, itd.) (Getzner, 2010).

5.4 PARTICIPACIJA IN OBMOČJA NATURA 2000

Participacija pomeni, da se da državljanom močnejši glas pri okoljskem odločanju. To je eno od osnovnih načel trajnostnega razvoja in s tem trajnostnega upravljanja z gozdovi: »Okoljska vprašanja so najboljše obravnavana v sodelovanju z vsemi prizadetimi državljani (Tabbush, 2004). Zaščiteni območja bistveno prispevajo k zaščiti svetovnih ogroženih vrst in bioloških virov, zagotavljajo pomembne ekosistemske storitve in so pogosto ključni element za ublažitev klimatskih sprememb. Dodatno zavarovana območja velikokrat zagotavljajo prihodek in preživetje ljudi, ki živijo v bližini teh območij (Getzner, 2010).

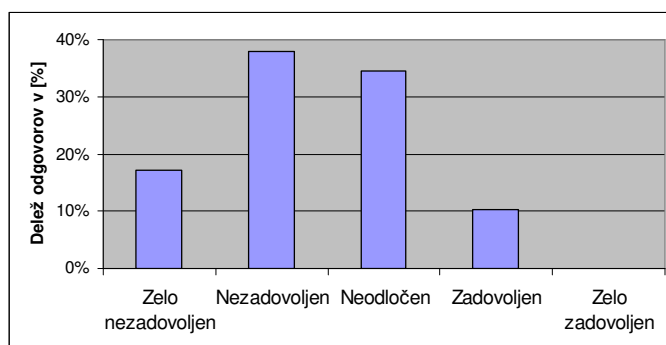
5.4.1 Vzpostavitev območij Natura 2000

Kadarkoli se ustanovi zaščiteni območje na regionalnem nivoju, je vselej vključenih veliko različnih deležnikov. Ne glede na to se pri strateškem planiranju, kje in kakšen tip zaš-

čitenega območja naj se oblikuje za maksimalno učinkovitost zaščite ali za izpolnitev mednarodnih zahtev (npr. EU direktiv), v prvi vrsti zahteva mnenje strokovnjakov.

Odločitve o vključenosti območij v program Natura 2000 so bile utemeljene izključno na strokovnih kriterijih in ne na osnovi posvetovanj z deležniki. Vendar pa je tedaj, ko so prioritete in dolžnosti ohranitve jasno določene, s temeljnimi razlogi za varovanje teh področij treba seznaniti čim širšo javnost in to storiti čim prej. V primeru omrežij Natura 2000 komunikacija dostikrat ni bila uspešna. Tako so se državljani v mnogih evropskih državah čutili zapostavljene s strani odločevalcev, saj je bila njihova zemlja dobesedno čez noč imenovana za območje Natura 2000 (Getzner, 2010, str. 82). Natura 2000 je tako postala deležna močnega nasprotovanja in negativnih odzivov s strani različnih skupin deležnikov znotraj EU, tako na nacionalni in na nadnacionalni ravni. Najbolj aktivne skupine proti Naturi 2000 so bile skupine uporabnikov zemljišč, npr. kmetov, lastnikov gozdov in lovcev. Nasprotovanja so bila najmočnejša v južni Evropi. Nasprotno pa so okoljske NVO na nacionalnih nivojih in na nivoju EU izvajale močne pritiske v podporo Naturi 2000 (D. Rosa in sod., 2005).

V letu 2004 je Vlada RS sprejela uredbo o posebnih varstvenih območjih. Tako smo dobili območja, katera je določila stroka. Vendar javnost ni bila zadovoljna s takšnim načinom sprejetja ureditve, ki ravno zaradi uvajanja določenih usmeritev na teh območjih ni zgolj znanstven element. Komuniciranje z javnostjo je bilo pri ustanavljanju območij Natura 2000 potemtakem zapoznelo in usmerjeno le na ključne deležnike. Bistveni manjkajoči del je bila možnost soodločanja. Ni bilo nobene priložnosti za razpravljanje o različnih možnostih vključevanja prostora v program Natura 2000 in še manj o posledicah različnih scenarijev vključevanja območij v projekt. Ni bilo časa za javno razpravo in razmislek o možnih posledicah in za ustvarjalno izmenjavo mnenj (Acman, 2004). Je pa MOP v skladu z ZON pred razglasitvijo območij Natura 2000 pridobilo mnenja lokalnih skupnosti, vendar pa je bilo njihovo sodelovanje vezano na zaključno mnenje o območjih (Boh, 2005).

Slika 16: Kakšen je odziv deležnikov na povečan pomen varovanih območij?

Rezultati (Slika 16) kažejo, da večina deležnikov ni zadovoljna s povečanim pomenom varovanih območij, saj je 55% vseh odgovorov pri »zelo nezadovoljen« in »nezadovoljen«. Velik delež deležnikov je tudi neodločenih in le manjši delež načrtovalcev je odgovoril, da se deležniki odzivajo pozitivno.

5.4.2 Sedanje stanje

Na področju vključevanja deležnikov in ozaveščanja o varovanih območjih se je zelo veliko naredilo s projektom NATREG (slov.: Upravljanje naravnih bogastev in varovanih območij kot priložnost za trajnostni regionalni razvoj ang.: Managing Natural ..., 2011). Osnovni namen projekta NATREG je prikaz in promocija potencialov varovanih območij, izboljšava njihove prepoznavnosti in dobrih priložnosti za trajnostni razvoj, obenem pa tudi krepitev prepoznavnosti ohranjene narave in okolja kot vrednote. Projekt se osredotoča na mreženje varovanih območij v jugovzhodni Evropi in poskusno so izbrali tako imenovana pilotna območja. Eno takih pilotnih območij v Sloveniji je območje Pohorja.

Pomembno pri projektu je to, da se vodi s participacijo. Med projektom se opravljajo številna usposabljanja in delavnice za ključne deležnike regionalnega razvoja, prostorskega načrtovanja, varovanja narave in ostalih povezanih sektorjev. Z njimi želijo udeležence vzpodbuditi in jih usposobiti za sodelovanje pri pripravi integriranih upravljalških načrtov. Projekt NATREG bo trajal 28 mesecev, zaključil se bo z julijem leta 2011 (NATREG, 2011).

5.4.3 Participacija na primeru projekta NATREG za območje Pohorja

Za območje Pohorja so pri projektu NATREG na podlagi komunikacijske strategije naredili poseben komunikacijski načrt. Strategija opredeljuje cilje in namene komuniciranja, ciljne skupine, glavna komunikacijska orodja in proizvode ter nadzor in ocenjevalni pristop.

Komunikacijski načrt bo pripomogel k boljšemu komunikacijskemu sodelovanju med lokalnimi projektnimi partnerji, deležniki in ciljnim skupinami na pilotnem območju Pohorja. Komunikacijski načrt vsebuje zaporedje dejavnosti, ki bodo pripomogle k uresničevanju tako glavnih kot specifičnih ciljev projekta. S pomočjo komunikacijskih orodij, kanalov, tehnik in pristopov v okviru razpoložljivih časovnih in finančnih virov želimo doseči čim širšo ozaveščenost o projektu, njegovih rezultatih in učinkih ter lažje vključevanje deležnikov (Koron in sod., 2010).

Uvodoma je izpostavljena trenutna situacija in izzivi na območju. Po ugotovitvah predstavlja največjo oviro dejstvo, da družba varovana območja vidi kot oviro za razvoj in ne kot priložnost (Slika 7). Tako je potrebno dvigniti ozaveščenost ljudi o potencialu ekonomskega doprinosa na varovanih območjih, kjer veljajo okrepi ohranjanja narave. Tako se je pokazala potreba po promociji potencialov naravnih dobrin in izobraževanju, ki bo ključno pripomoglo k spreminjanju odnosa do teh območij. Drugi večji problem, ki zadeva participacijo, pa je, da je po dosedanjih izkušnjah sodelovanje med odgovornimi za ohranjanje narave, razvojnim sektorjem in lokalnimi deležniki slabo. Zato so si v projektu NATREG zastavili cilj izboljšati komunikacijo med glavnimi akterji.

Ko imamo dober pregled nad trenutno situacijo, lahko postavimo cilje komunikacijskega načrta. Cilji so splošni in specifični. Splošni cilji komunikacijskega načrta so a) obveščanje javnosti, b) spodbujanje vključevanja v procese upravljanja z varovanimi območji, c) krepitev partnerstva na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, itd. Specifični cilji so povezani s splošnimi cilji, vendar podrobneje določajo ukrepe informiranja, obveščanja in vključevanja javnosti.

S pomočjo projekta želijo izvajalci s pomočjo komunikacijskih orodij in veščin vključiti ključne deležnike v proces priprave podrobnejšega načrta upravljanja. Z ustreznim zgodnjim informiranjem in vključevanjem javnosti v procese odločanja bomo zagotovili razširjen dostop do ustreznih informacij, ki je osnova za njeno uspešno vključevanje. Na podlagi ustreznega informiranja tako o vsebini/izzivu upravljanja varovanih območij kot tudi o samem postopku vključevanja želimo zagotoviti čim boljši pristop k upravljanju. V okviru projekta NATREG bodo potekale različne akcije, ki bodo prilagojene različnim ciljnim skupinam. Na voljo bo tudi informativno gradivo (zloženka, informacije o procesu vključevanja, informacije o vsebinah odločanja ter o usposabljanjih in srečanjih), s katerim bomo dosegli informiranost ciljnih skupin in ustrezne rezultate. Posebno pozornost bomo posvetili orodjem in aktivnostim, namenjenim komuniciranju z mladino na pohorskem območju (Koron in sod., 2010).

6 PRIPOROČILA ZA NADALJNJE IZVAJANJE IN ZAKLJUČEK

Po raziskavi iz leta 2009, ki jo je izvedla EEA – European Environmental Agency, rezultati na podlagi 26 kazalnikov kažejo, da cilji ohranjanja narave, postavljeni za leto 2010, ne bodo doseženi. Tudi sprejeta direktiva EU o obnovljivih virih energije, katere cilj je, da bodo obnovljivi viri do leta 2020 predstavljali 20 % energije v EU (Dossche in sod., 2010), lahko negativno vpliva na doseganje ciljev za ustavitev izgube biodiverzitete v evropskih gozdovih. To kaže na to, da članice ciljev za leto 2010 niso vzele resno, kar je pripeljalo do zmanjšanja biotske pestrosti (Dossche, 2010: 31). Za uspešno ohranjanje biodiverzitete bo potrebno pritegniti vse deležnike, ki so kakorkoli povezani z okoljem, in jih vključiti v aktivno varstvo narave. V program razvoja podeželja bo treba tudi dodati možnost pridobitve finančnega nadomestila za lastnike, ki s svojimi površinami, ki so del območja Natura 2000, gospodarijo na način, ki ohranja biodiverzitetu.

Projekte, kakršen je npr. projekt NATREG, bi bilo potrebno izvajati tudi v naprej, saj veliko pripomorejo ravno k večjemu pomenu zavarovanih območij in to dosežejo s participacijo deležnikov na danem območju. Le skozi participacijo bo namreč javnost dojela pomen pojma biodiverzitete in zakaj je tako pomembno, da jo ohranjamo. Projekti v okviru NATREG, npr. »Komunikacijski načrt območja Pohorje« (Koron in sod., 2010) ali pa tudi »NATREG procesni načrt izdelave osnutka načrta upravljanja pilotnega območja Pohorje« (Danev, 2010) so postopen in nazoren prikaz uspešnega reševanja konfliktnih situacij na območjih Natura 2000, po katerem bi se lahko ostale članice EU zgledovale. Seveda pa je proces participacije še vedno zelo zahteven, na kar opozarjam v pričujočem delu, zato je pomembno, da se v prihodnosti nameni več pozornosti usposabljanju kadrov za uspešno moderiranje participativnega procesa, saj lahko le dober moderator doseže kompromise in cilje v toku procesa.

V diplomski nalogi zasledujemo 5 hipotez, ki smo jih postavili na začetku dela. Na osnovi teorije in anketnega vprašalnika, ki so ga izpolnili načrtovalci iz različnih GGO, lahko zatrđimo, da vse postavljene hipoteze držijo. Pokazalo se je namreč, da je bila rešitev, da se upravljavski načrti za območja Natura in GGN GGE združijo, resnično najboljša, saj smo

tako povečali učinkovitost izvedbe in načrtovanja in kasneje realizacije zastavljenih ciljev. Hipotezo 1 potrjujejo tudi rezultati ankete.

Potrjena je tudi 2. hipoteza, ki trdi, da je s tem, ko so gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot postali orodje ohranjanja biotske raznovrstnosti, postalo potrebno širše vključevanje deležnikov, vsaj na predhodno prepoznanih konfliktnih območjih. Deležniki, ki od gozda pričakujejo izpolnitev številnih potreb, lahko s svojimi previsokimi zahtevami in neprimernimi dejanji negativno vplivajo na biotsko raznovrstnost. Ravno s tem namenom je potrebno poskrbeti za aktivno vključevanje deležnikov v proces načrtovanja, saj se jih bo tako lahko izobrazilo o pomenu ohranjanja biotske raznovrstnosti, obenem pa tudi bolj upoštevalo njihove želje do gozda. Velika potreba po aktivnem vključevanju deležnikov se predvsem pojavlja na območjih z velikim številom deležnikov, kar je v Sloveniji pogost primer zaradi velikega števila lastnikov gozdov. Le uspešna vključitev vseh deležnikov privede do uspešne ohranitve območij.

Hipoteza 3, ki trdi, da proces priprave in sprejemanja gozdnogospodarskega načrta temelji na načelih participacije, vendar v veliki meri zgolj na informiranju in zgolj v zelo majhnem deležu tudi na posvetovanju, je potrjena. To je še zlasti razvidno iz rezultatov ankete, ki kažejo, da so najbolj pogosti načini participacije javna razgrnitev, javna obravnava načrta in delno predstavitev predhodnih informacij. Skrb vzbujajoče je dejstvo, da se dostikrat ni izvedla analiza deležnikov, tako da so tudi deležniki, ki so bili prisotni pri izdelavi načrtov, morda predstavljali le majhen delež vseh deležnikov na danem področju.

Na tem mestu je potrebno izpostaviti še dejstvo, katerega v diplomskem delu večkrat navajamo, in sicer, da je sodelovanje med ZRSVN in ZGS in drugo strokovno javnostjo vzpostavljeno že od samega začetka conacije območij Natura 2000, kasneje pa se je to sodelovanje še izboljšalo, saj so bili upravljavski načrti vključeni v načrte za območja Natura 2000. Sodelovanje s strokovno javnostjo tako pripelje do bolj kvalitetno narejenih načrtov in takšnih ukrepov, ki pomagajo dosegati cilje ohranjanja narave. A če javnost ne bo začela aktivno sodelovati, bodo ti načrti uresničeni le delno.

Omejitve za vključevanje ne predstavlja zakonodaja, saj se je le-ta v zadnjih nekaj letih zelo intenzivno spreminjala v smeri spodbujanja vedno večje in bolj aktivne oblike participacije, ker se vedno močneje zavedamo, da javnost participacijo v zadnjih letih vse bolj zahteva (hipoteza 4). Participacijo tako omenja tudi že zakonodaja na mednarodnem nivoju, npr. Aarhuška konvencija, ki je veliko prispevala k sodelovanju javnosti v odločanju pri okoljskih zadevah. Zahteve po aktivnem vključevanju deležnikov pa so prenesene tudi v nacionalno zakonodajo, saj zakonski predpisi zahtevajo, da je javnost obveščena o vsakem procesu, ki jo zadeva.

Participacija je kot proces dobra rešitev za izdelavo gozdnogospodarskih načrtov, ki bodo pripomogli k ohranjanju habitatnih tipov in vrst v območju Natura 2000, to nam kažejo predvsem zelo uspešni projekti v okviru Projekta NATREG, kjer so imeli s participacijo razmeroma dobre uspehe (hipoteza 5). Deležniki imajo do gozda veliko pričakovanj, ki se lahko izpolnijo le tedaj, kadar načrtovalci vedo, kaj si deležniki od gozda želijo. To pa je najlažje ugotoviti s postopkom participacije, ko se za deležnike organizirajo različne delavnice, terenski ogledi, itd. S procesom participacije se da doseči kompromis med željami deležnikov in med naravovarstvenimi zahtevami.

7 VIRI

- Acman T. 2004. Sodelovanje javnosti na področju ohranjanja narave - stanje in perspektive. V: Participacija v gozdarskem načrtovanju. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 39-48
- ARAO - 2011, Agencija za radioaktivne odpadke.
<http://www.arao.si/> (26. 2. 2011)
- Bibič A. 2007. Program upravljanja območij Natura 2000: 2007-2013: operativni program. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor: 88 str.
- Bončina A. 2004. Participacija v gozdarskem načrtovanju, V: Participacija v gozdarskem načrtovanju, Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 7-18
- Bončina A. 2009. Urejanje gozdov – upravljanje gozdnih ekosistemov. Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 359 str.
- Bončina A., Breznikar A., Hostnik R., Lesnik T., Matijašič D., Pisek R., Poljanec A. 2005. Sodelovanje javnosti v gozdarskem načrtovanju – povzetek in zaključki delavnice. Gozdarski vestnik, 63, 1: 40- 42
- Bončina A., Ficko A., Kotnik T. 2004. Zasnova participativnega načrtovanja. Gozdarski vestnik, 62, 2: 85 – 95
- Boh T. 2005. Implementacija habitatne direktive v Sloveniji: primer vplivanja EU politik na nacionalno državo v procesu prilagajanja. Družboslovne razprave, 21, 48: 27-45
- Danev G. 2008. Metodologija izdelave naravovarstvenih smernic na kompleksnih območjih Natura 2000 za izdelavo načrtov rabe naravnih dobrin kot načrtov neposredno po-

trebnih za zagotavljanje ugodnega ohranitvenega stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov (osnutek) (Interno gradivo ZRSVN)

Danev G. 2010. NATREG Procesni načrt izdelave osnutka Načrta upravljanja pilotnega območja Pohorje. Ljubljana, ZRSVN: 38 str.

Direktiva Sveta 79/409/EGS z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic, 1979, Evropski svet, 2.4.1979

Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst, 1992, Evropski svet, 21. 5. 1992

Dossche V., Ozinga S. 2010. Forest in Danger: Failures of EU Policy and What Needs to Change. FERN: 48 str.

Getzner M., Jungmeier M., Lange S. 2010. People, Parks and Money Stakeholder involvement and regional development: a manual for Protected Areas. Klagenfurt, NATREG: 217 str.

Golob A. 2003. Gozdnogospodarski načrti in ohranjanje biotske pestrosti gozdov v Sloveniji v luči pravnega reda Evropske unije. V: Območni gozdnogospodarski načrti in razvojne perspektive slovenskega gozdarstva. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 209-225

Golob, A. 2007. Temeljne značilnosti procesov v zvezi z gozdovi in gozdarstvom v Evropi in svetu v času predsedovanja Slovenije EU. Gozdarski vestnik, 65, 5/6: 243-253

Golob, A. 2011 Cilji ter ukrepi gozdne in naravovarstvene politike. Gozdarski vestnik, 69, 1: 9-17

Humberto D. Rosa, Jorge Marques Da Silva. 2005. From Environmental Ethics to Nature Conservation policy: Natura 2000 and the Burden of Proof. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 18, 2: 107-130

Jones-Walters L., Snethlage M., Civic K., Çil A., Smit I. 2009. Making the Connection! Guidelines for Involving Stakeholders in the Implementation of Ecological Networks. ECNC, Tilburg, the Netherlands
http://www.ecologicalnetworks.eu/documents/publications/ken/rapport_web.pdf (23. 2. 2011)

Klemenčič, T., Gorkič, M., Rogelj, M. 2011. Razvoj naravovarstvenih smernic. *Varstvo narave*, 24: 35-42

Kogovšek T., Danev, G., Krajčič, D. 2011. Ukrepi upravljanja z Naturo 2000 v slovenskem gozdarstvu. *Gozdarski vestnik*, 69, 1: 47-52

Koron B., Uratarič N. 2010. NATREG Komunikacijski načrt za Pohorje. Ljubljana, ZRSVN: 43 str.

KOS - Kazalci okolja v Sloveniji. 2011a
http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=6, (24. 2. 2011)

KOS - Kazalci okolja v Sloveniji. 2011b
http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=132, (24. 2. 2011)

Managing Natural Assets and Protected Areas as Sustainable Regional Development Opportunities.
http://www.zrsvn.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=64&id_informacija=659 (26. 2. 2011)

Marega M. 2010. Guidelines on Stakeholder Engagement in Preparation of Integrated Management Plans for Protected Areas. NATREG: 22 str.

Marega M., Kos D. 2002. Aarhuška konvencija v Sloveniji: strokovna priporočila za implementacijo Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah.
http://www.rec-lj.si/projekti/aarhus/dokumenti/strokovna_priporocila.pdf (23. 10. 2010)

Marušič J., Hudoklin J., Kovačič M., Winkler I., Mikoš M., 2002, Krajina in prostorski razvoj Slovenije zasnova, raziskovalni projekt v okviru CRP Urejanje prostora, Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor: 113 str.

Mauerhofer V. 2010. Missing Links: how individuals can contribute to reserve policy enforcement on the example of the European Union. Biodiversity Conservation, 19, 601-618

Mežnarič I. 2008. Priročnik za načrtovanje, vodenje in vrednotenje procesov sodelovanja javnosti. Ljubljana, Ministrstvo za javno upravo: 63 str.

MKGP - Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. 2011a.
http://www.mkgp.gov.si/si/o_ministrstvu/direktorati/direktorat_za_gozdarstvo_lovstvo_in_ribistvo/stara_sektor_za_gozdarstvo/gozdnogospodarsko_nacrtovanje/priprava_in_sprejemanje_gozdnogospodarskih_nacrtov_gozdnogospodarskih_enot/, (12. 2. 2011)

MKGP - Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. 2011b.
http://www.mkgp.gov.si/si/o_ministrstvu/direktorati/direktorat_za_gozdarstvo_lovstvo_in_ribistvo/stara_sektor_za_gozdarstvo/gozdnogospodarsko_nacrtovanje/priprava_in_sprejemanje_gozdnogospodarskih_nacrtov_gozdnogospodarskih_enot/ureditveno_ali_nacrtovavno_obdobje/ (12. 2. 2011)

MOP - Ministrstvo za okolje in prostor. 2011.

http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/dln/Seznam_NUP_internet_29012010_NUP.pdf (12. 3. 2011)

Parviainen J., Frank G. 2003. Protected forests in Europe approaches - harmonising the definitions for international comparison and forest policy making. *Journal of Environmental Management*, 67, 1: 27-36

Reed, M.S. 2008. Stakeholder Participation for Environmental Management: A Literature Review. *Biological Conservation*, 141, 10: 2417–2431

Resolucija o Nacionalnem Gozdnem Programu (ReNGP). Ur. l. RS št 111/2007

Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja 2005-2012 (ReNVPO). Ur. l. RS št 2/2006

Rozman R., Harmel M. 2011. Gospodarjenje z gozdom v službi ohranjanja narave. *Gozdarski vestnik*, 69, 1: 59-68

Skoberne P. 2011. Doseganje ciljev varstva narave pri gospodarjenju z gozdom v Sloveniji. *Gozdarski vestnik*, 69, 1: 18-23

SSKJ - Slovar slovenskega knjižnega jezika. 2008. Ljubljana, DZS.

Tabbush, P. 2004. Public money for public good? Public participation in forest planning. *Forestry*, 77, 2: 145-156

Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). Ur. l. RS, št. 49/04 s spremembami

Vesel J., Senegačnik A. 2007. Geološke raziskave kot osnova za opredelitev najprimernejšega načina pridobivanja blokov naravnega kamna. V: Posvetovanje rudarskih in geo-

tehnoloških strokovnjakov ob 40. skoku čez kožo. Ljubljana, Slovensko rudarsko društvo inženirjev in tehnikov – SRDIT: 55-65

Vrčec D. 2007, Usmeritve za ohranjanje ali vzpostavitev ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov v območjih Natura 2000 v Sloveniji. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave: 90 str.

Weiss G. 2004. The political practice of mountain forest restoration - comparing restoration concepts in four European countries. Forest Ecology and Management, 195, 1/2: 1–13

Zakon o gozdovih. Ur. l. RS št. 30/1993 s spremembami

Zakon o ohranjanju narave (ZON). Ur. l. RS št. 56/1999 (31/2000 popr.) s spremembami

Zakon o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt). Ur. l. RS, št. 33/07 z dne 13. 4. 2007 s spremembami

Zakon o Triglavskem narodnem parku (ZTNP-1). Ur.l.RS št. 52/2010

Zakon o varstvu okolja (ZVO-1). Ur. l. RS, št.41/2004 s spremembami

ZGS - Zavod za gozdove Slovenije. 2011.

<http://www.zgs.gov.si/slo/obmocne-enote/index.html>, (12. 2. 2011)

ZAHVALA

Pri izdelavi diplomske naloge so mi pomagali:

mentor diplomske naloge dr. Darij Krajčič,
recenzent diplomske naloge prof. dr. Andrej Bončina,
Gregor Danev, univ. dipl. inž. gozd,
Dragan Matijašić, univ. dipl. inž. gozd.

Vsem se najlepše zahvaljujem.

PRILOGE

Priloga A: Anketni vprašalnik

Dan Burgar Kuželički

V Ljubljani, 6.12.2011

Zadeva: Prošnja za izpolnitev ankete za diplomsko delo

Pozdravljeni,

Moje ime je Dan Burgar Kuželički in sem absolvent gozdarstva UNI. V sklopu svoje diplomske naloge z naslovom Vključevanje deležnikov v proces izdelave gozdnogospodarskih načrtov gozdnogospodarskih enot na območjih Natura 2000 imam tudi krajši anketni vprašalnik. Vprašalnik je namenjen izdelovalcem gozdnogospodarskih načrtov od leta 2008 naprej. Anketni vprašalnik je sestavljen iz dveh delov. Prvi del je vezan na vprašanja povezana z vključevanjem javnosti pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov, drugi del pa je povezan z vprašanji s področja varovanih območij Natura 2000.

Pridobljeni odgovori mi bodo zelo pomagali pri razumevanju pomena vključevanja deležnikov in odnosa deležnikov do varovalnih območij Natura 2000.

Rezultati anketnega vprašalnika bodo uporabljeni tudi v študiji SKLOP 2: Gospodarska dejavnost v varovanih območjih gozdov raziskovalnega projekta Preučevanje ekosistemom prilagojenega gospodarjenja z gozdom (V4-0520).

Že v naprej se vam zahvaljujem,

Dan Burgar Kuželički

Anketni vprašalnik

1. Del

1. Kateri način vključevanja deležnikov je najbolj pogost pri vašem delu?

(Obkrožite ustrezno številko od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni »ta način pri nas ni v uporabi«, 5 pa »najbolj uporabljen način«)

a. Obvestila in informacijska besedila	1	2	3	4	5
b. Seminarji	1	2	3	4	5
c. Terenski ogledi	1	2	3	4	5
d. Predstavitve, razstave	1	2	3	4	5
e. Javne razgrnitve (osnutkov) načrtov	1	2	3	4	5
f. Javne razprave	1	2	3	4	5
g. Vprašalniki, pogovori in intervjuji (ankete, spletne ankete)	1	2	3	4	5
h. Posveti, delavnice in delovne skupine	1	2	3	4	5
i. Drugi pristopi:					

2. Ali ste pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov že kdaj izvedli analizo deležnikov?

Pri analizi deležnikov ugotavljamo njihove interese in vplive. Te podatke zbiramo s pomočjo vprašalnikov, na delavnicah, intervjujih. Z analizo deležnikov zbiramo podatkov, prepoznavanju vrednot lokalnih deležnikov.

(Obkrožite odgovor. Če ste izbrali odgovor Da, potem odgovorite še na podvprašanje)

Da:

Opišite na kratko, na kakšen način ste izvedli analizo deležnikov:

Ne

3. Kateri deležniki so bili do sedaj najbolj prisotni pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov?

(Obkrožite ustrezno številko od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni »deležnik ni bil nikoli prisoten«, 5 pa »deležnik je vedno prisoten«)

a. Gozdni posestniki	1	2	3	4	5
b. Gozdarske organizacije	1	2	3	4	5
c. Upravni organi	1	2	3	4	5
d. Nevladne organizacije	1	2	3	4	5
e. Lokalne skupnosti	1	2	3	4	5
f. Druge gospodarske družbe (npr. turistične, kmetijske)	1	2	3	4	5

4. Katere so glavne omejitve pri vključevanju deležnikov v proces participacije?
 (Obkrožite ustrezno številko od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni »predstavlja omejitve«, 5 pa »ne predstavlja omejitev«)

a. Zakonodaja	1	2	3	4	5
b. Finančne zmožnosti	1	2	3	4	5
c. Zainteresiranost javnosti	1	2	3	4	5
d. Informiranost	1	2	3	4	5
e. Pomanjkanje časa	1	2	3	4	5
f. Pomanjkanje kadrov za uspešno izvajanje	1	2	3	4	5
g. Drugo:					

5. V kateri fazi načrtovalnega postopka je participacija najbolj opazna in kje najmanj?
 (Obkrožite ustrezno številko od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni »participacija ni opazna«, 5 pa »participacija je opazna«)

a. Pripravljalna faza	1	2	3	4	5
b. Analiza stanja	1	2	3	4	5
c. Opredelitev ciljev	1	2	3	4	5
d. Načrtovanje	1	2	3	4	5
e. Spremljava	1	2	3	4	5

Razlaga posameznih faz:

Pripravljalna faza - V tej fazi opredelimo obliko in pomen participacije v procesu načrtovanja za konkretno enoto. V tej fazi tudi definiramo interesne skupine in opredelimo prisotnosti deležnikov. V tej fazi izvajamo predvsem informiranje o namenih načrtovanja.

Analiza stanja – V fazi analiza stanja (inventura, analize, preverjanje trajnosti, definiranje problemov) je pomembno ugotavljanje zahtev javnosti in lastnikov do gozdov.

Opredelitev ciljev - V tej fazi določamo namembnost gozdov, ki je odvisna od interesov javnosti, gozdarji pa nato samo valoriziramo funkcije, ki so podlaga za opredelitev vlog gozda. Opredeljeni cilji gospodarjenja zaznamujejo vse preostale faze načrtovanja, saj določajo koncept ravnanja z gozdom in zato tudi izbor ustreznih ukrepov.

Načrtovanje – Načrt izhaja predvsem iz analize stanja z opredeljenimi problemi ter opredeljenimi cilji gospodarjenja. Načrtovanje obsega opredelitev temeljnih usmeritev, smernic za posamezna področja in konkretne ukrepe.

Spremljava – Je sestavni del načrtovalnega procesa, saj spremljamo uresničevanje načrta.

2. Del

6. Ali gozdarska zakonodaja omogoča vključevanje naravovarstvenih zahtev v gozdnogospodarsko načrtovanje?
 (Obkrožite številko od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni »nikakor ne omogoča«, 5 pa »omogoča«)

Nikakor ne omogoča 1 2 3 4 5 Omogoča

7. Ali se deležniki zanimajo za ohranjanje varovanih območij (območja Natura 2000) ali v gozdu vidijo bolj ekonomske dobrine (les)?
(Obkrožite številko od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni »lastniki se zanimajo samo za ekonomske dobrine«, 5 pa »lastnike zanima samo ohranjanje varovanih območij«)

1 2 3 4 5

8. Ali vključevanje javnosti v proces izdelave gozdnogospodarskih načrtov pripomore k ohranjanju območij Natura 2000?
(Obkrožite)

Da

Ne

Drugo: _____

9. Ali imajo izdelovalci gozdnogospodarskih načrtov zaradi vključevanja javnosti v proces izdelave težave pri pravočasnem potrjevanju gozdnogospodarskih načrtov?
(Obkrožite)

Da

Ne

Občasno

10. Kakšen je odziv deležnikov na povečan pomen varovanih območij?
(Obkrožite številko od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni »negativen«, 5 pa »zelo pozitiven odziv«)

Negativen odziv 1 2 3 4 5 Zelo pozitiven odziv

11. Ali bi ločeno načrtovanje za varovana območja prineslo večji pomen načrtov za območja Natura 2000?
(Obkrožite)

Da:

Ne:

12. Spol

a. Moški

b. Ženski

13. Starost

(Izberite obdobje)

20-25

25-30

30-35

35-40

40-45

45-50

50-55
55-60
nad 60

14. Položaj na delovnem mestu
(Obkrožite)

Vodja območne enote
Višji koordinator za področje gozdarstva
Gozdar svetovalec
Gozdar načrtovalec
Višji sodelavec
Sodelavec za gozdarstvo
Strokovni sodelavec načrtovalec
Samostojni strokovni sodelavec
Revirni gozdar
Drugo:

15. Stopnja izobrazbe?
(Obkrožite)

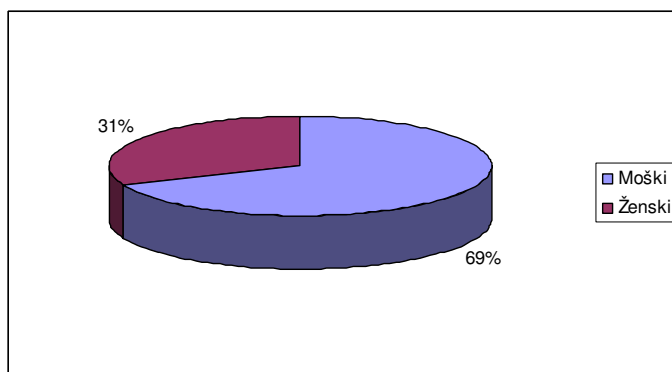
- IV. Srednja poklicna izobrazba
- V. Srednja strokovna izobrazba
- VI. Višja strokovna izobrazba (višješolska izobrazba)
- VII. Visokošolska univerzitetna izobrazba, visokošolska strokovna izobrazba
- VIII. Specializacija po univerzitetni izobrazbi, magisterij znanosti
- IX. Doktorat znanosti

16. Območna enota, kjer opravljate delo,
(Napišite)

Priloga B: O Anketi

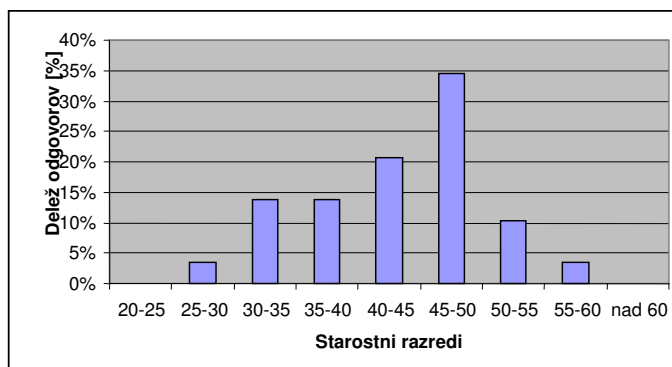
Za pridobivanje podatkov sem uporabil anketo kot metodo spraševanja. Anketa je sestavljena iz 2 delov, pri čemer je prvi del vezan na vprašanja povezana z vključevanjem javnosti pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov, drugi del pa je povezan z vprašanji s področja varovanih območij Natura 2000. Anketa ima 16 vprašanj kombiniranega tipa, kar pomeni, da so nekateri odgovori že vnaprej podani, pri drugih vprašanjih pa je moral anketiranec odgovor napisati sam. Anketni vprašalnik smo posredovali po elektronski pošti načrtovalcem, ki so sodelovali pri izdelavi GGN GGE od leta 2008 naprej. Po podatkih, ki sem jih dobil od g. Dragana Matijašića pri izdelavi GGN GGE je sodelovalo 42 načrtovalcev. V mesecu in pol sem dobil 29 odgovorov, kar pomeni, da je na prošnjo po izpolnitvi vprašalnika odgovorilo 70 % načrtovalcev.

Večino odgovorov iz anketnega vprašalnika sem uporabil že med samo diplomsko nalogo, da sem bolj podrobno predstavil, kakšen je pogled na tematiko z vidika načrtovalcev GGN GGE. Tukaj bom analiziral samo še splošne rezultate ankete. Splošni podatki iz ankete, pa so predstavljeni tukaj.

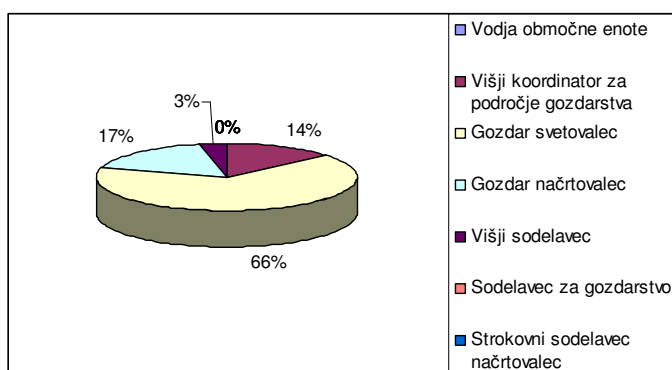
Slika 17: Spol

Slika 17 predstavlja, da je 31 % anketirancev žensk.

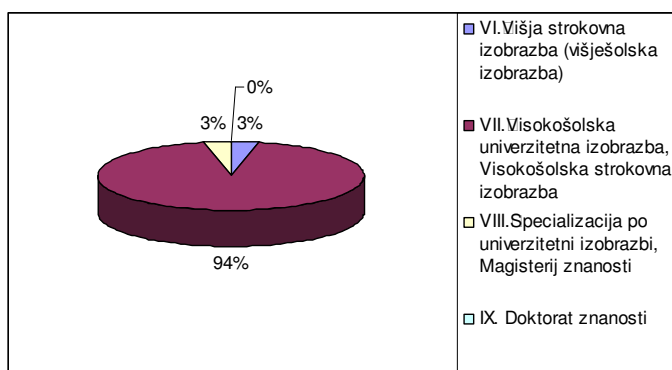

Slika 18: Starostna porazdelitev

Graf starostne razporeditve kaže na to, da je večina načrtovalcev starejših. Največji delež jih je v starostnem obdobju od 40-50 let.

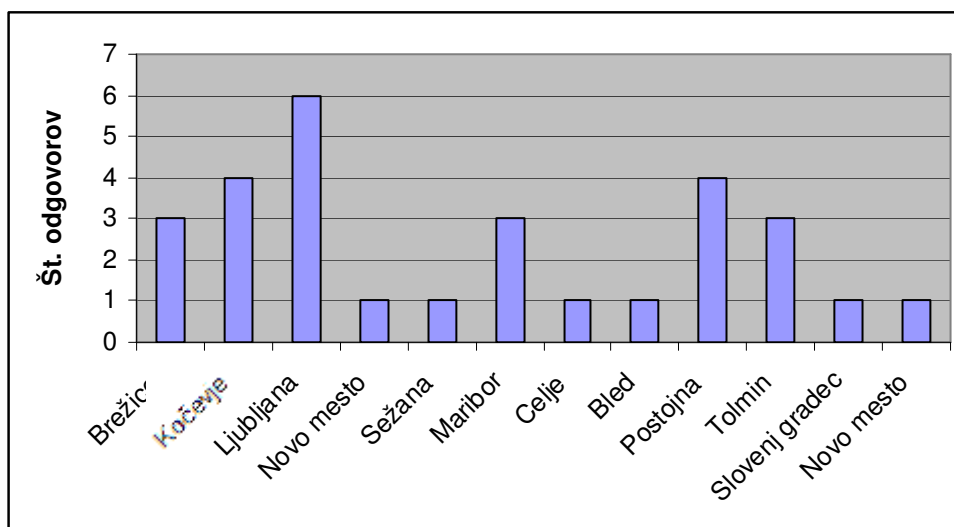

Slika 19: Položaj na delovnem mestu

Slika 20: Stopnja izobrazbe

Odgovore smo prejeli od naslednjih območnih enot:

Slika 21: Prejeti odgovori po območnih enotah